

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΣΕΙΡΑ Α, ΑΡ. 25

ΜΑΝΟΛΗ Α. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΟΥΣ

ΑΘΗΝΑ
1951

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Διευθυνοὶς Διδακτικῶν Βιβλίων

Πρὸς τοὺς κυρίους Γενικοὺς Ἐπιθεωρητὰς καὶ Διευθυντὰς τῶν Σχολείων
Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

Εἰς τὴν σειρὰν τῆς «Νεοελληνικῆς Βιβλιοθήκης», τῆς ἰδρυθείσης ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Μ. Τριανταφυλλίδη, ἐξεδόθησαν ἕως τώρα τὰ βιβλία τοῦ ἰδίου: 1) «*Δεξιολογικαὶ Ἀσκήσεις διὰ τὴν 5ην καὶ 6ην Δημοτικῶν*», 2) «*Δεξιολογικαὶ Ἀσκήσεις διὰ τὴν Μέσην Παιδείαν*», 3) «*Παροιμιακαὶ φράσεις ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν καὶ τὴν Λογοτεχνίαν*», πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν, ἀποσκοποῦντα τὴν ὁδοποίησιν τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας, τὴν καλλιέργειαν τοῦ ὕφους καὶ τὴν ἐμπέδωσιν τῶν πραγματολογικῶν γνώσεων. Ἐπίσης καὶ τὰ ἀντίστοιχα διὰ τοὺς διδάσκοντας. Τὰ βιβλία αὐτὰ ἔχει ἤδη συστήσει εἰς τοὺς Ἐκπαιδευτικοὺς τὸ Ἰνστιτούτον δι' ἰδιαιτέρων ἐγκυκλίων του.

Ἦδη μὲ τὸ βιβλίον τῆς κ. Φωτεινῆς Θ. Τζωρτζάκη (τέως Διευθυντρίας τοῦ Γυμνασίου τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κολλεγίου Θελέων) «*Ἀνδρέας Καρναβίτσας*», ἔκλογὴ ἀπὸ τὸ ἔργον του, Εἰσαγωγῆ, Σχόλια» ἐγκαινιάζεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου καθηγητοῦ νέα σειρὰ κειμένων, ἣ ὁποία σκοπὸν ἔχει νὰ δώσῃ πληρεστέραν εἰκόνα τοῦ ἔργου τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν λογοτεχνῶν μας, μὲ ἐκδόσεις περιλαμβανούσας ἐκλογὴν διηγημάτων ἢ καὶ μικροτέρων ἀποσπασμάτων, ἐκ τοῦ ἔργου ἐκάστου, μετὰ περιλήψεων, σχολίων κλπ., ὥστε νὰ δύναται ὁ μαθητὴς ἐν τῷ σχολεῖν ἢ καὶ κατ' οἶκον νὰ συμπληρώσῃ δι' αὐτῶν τὰς σχετικὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας ἀποκομίζει ἀπὸ τὰ «Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα».

Τὰ κείμενα ταῦτα θεωροῦμεν ὄχι μόνον πολλαπλῶς ὠφέλιμα εἰς τὸ μορφωτικὸν ἔργον τοῦ σχολείου, ἀλλὰ καὶ πληροῦντα δυσάρεστον κενὸν εἰς τὴν βιβλιογραφίαν τῶν σχολικῶν ἐκδόσεων. Διὰ τοῦτο συνιστῶμεν αὐτὰ εἰς τοὺς Προϋσταμένους καὶ τοὺς Ἐκπαιδευτικοὺς τῶν σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι τόσοσιν οἱ ἴδιοι ὅσον καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν θὰ εὐρουν εἰς αὐτὰ ἀξιόλογον βοήθειαν διὰ τὴν σχολικὴν ἐργασίαν των.

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 15-12-1950. Ὁ Ἰπουργὸς Ν. Μπακόπουλος

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ἰδρυτὴς καὶ Διευθυντὴς : Μαν. Τριανταφυλλίδης

ΣΕΙΡΑ Α — Γιὰ πολὺ μικρὰ παιδιὰ.

Ἐχουν κυκλοφορήσει ὡς τώρα :

1. ΓΥΡΩ ΓΥΡΩ ΟΛΟΙ. Λαϊκὰ παιχνίδια καὶ τραγούδια, διαλεγμένα ἀπὸ τὴν Εὐδ. Ἀθανασοῦλα, εἰκονογραφημένα ἀπὸ τὴ Λυδ. Μπορζεκ, 1927. Ἔκδ. β', 1947.
2. ΝΤΙΑΙ - ΝΤΙΑΙ, εἰκονογραφημένο ἀπὸ τὸ Σπ. Βασιλείου, 1948.
3. ΚΟΓΝΙΑ - ΜΠΕΛΑ. Λαϊκὰ τραγούδια καὶ παιχνίδια, διαλεγμένα ἀπὸ τὴ Φ. Σαρρεγιάννη, εἰκονογραφημένα ἀπὸ τὴ Α. Μοντσαάντου, 1951.

ΜΑΝΟΛΗ Α. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

BIBΛIO TOY MAHTH

ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΟΥΣ

Παράς τίς ...	Ξυπόδητος τίς ...
Παρακαλώ τίς ...	Ψυχή τίς ...
Ποιός τίς ...	Από τίς ...
*Ποιός τίς ...	Από τίς ...
Από τίς ...	Από τίς ...
Συγγράμματα τίς ...	Από τίς (Παράς) τίς ...
*Από τίς ...	Κυρία (ή ή) τίς ...
Χρόνος τίς ...	Πάντα (ή ή) τίς ...
*Από τίς ...	*Πάντα (δραματική) τίς ...

ΑΘΗΝΑ

1951

17913

Ἡ ἔκδοση αὐτή, γιὰ τοὺς ξενόγλωσσους, ἐπιτομὴ τοῦ ἀρ. 7, προορίζεται γιὰ ξένους ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ μάθουν ἑλληνικὰ ἢ καὶ γιὰ ἑλληνόπαιδα, ποὺ μὲ τοὺς ὄρους τῆς ζωῆς τους στὸ ἔξωτερικὸ ἔχουν περιορισμένο τὸ λεξιλογικὸ τους πλοῦτο. Γιὰ τὸ σκοπὸν αὐτὸ ἔγινε προσπάθεια νὰ δοθοῦν ἀπὸ τὸ λεξιλόγιο οἱ συχνότερες λέξεις καὶ φράσεις τῆς καθημερινῆς ὁμιλίας.

Γιὰ ὅσους θὰ διδάξουν μένει γιὰ τὴν ὥρα βοήθημα ὁ ἀρ. 6 τῆς «Νεοελληνικῆς Βιβλιοθήκης», ποὺ ἀντιστοιχεῖ—ἐκτὸς ἀπὸ μερικὲς ἀλλαγές ποὺ ἔγιναν ἐδῶ—στὸν ἀριθμὸ 7.

Λ Ε Ξ Ι Λ Ο Γ Ι Κ Ε Σ Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΗ

Λέμε «Μόλις τὸν εἶδε χύθηκε ἀπάνω του», ἀλλὰ μπορούμε νὰ ποῦμε καὶ «Μόλις τὸν εἶδε χύθηκε ἀπάνω του σὰν τὸ γεράκι». Θὰ ποῦμε «Μοῦ φάνηκε ἀδύνατος», μπορούμε ὅμως νὰ ποῦμε καὶ «Μοῦ φάνηκε ἀδύνατος σὰ σκιαχτρο». Προσθέτοντας τὶς ἐκφράσεις *σὰν τὸ γεράκι*, *σὰ σκιαχτρο* φανερώνομε τὴν **δμοιότητα** ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα σὲ δυὸ πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, τὰ *παρομοιάζομε*, καὶ γι' αὐτὸ ὀνομάζονται οἱ ἐκφράσεις αὐτὲς **παρομοιώσεις**.

Μὲ τὴν παρομοίωση αὐτὴ ποὺ θέλομε νὰ ποῦμε λέγεται **πιὸ δυνατὰ καὶ ἐκφραστικὰ**. Ὅποιος εἶδε γεράκι νὰ ὀρμᾷ στὸ πουλὶ ποὺ θὰ πιᾶσῃ γιὰ νὰ τὸ σπαραξῆ, ξέρει μὲ ποιά ὀρμὴ γίνεται αὐτό· τὸ ἴδιο καὶ ὁ ἀδύνατος δείχνεται πιὸ ἀδύνατος ὅταν φανταστοῦμε τὸ σκιαχτρο ποὺ βάζουν οἱ χωρικοὶ στ' ἀμπέλια τους.

ΜΑΘΗΜΑ 1.

Νὰ βρῆς στὰ παρακάτω παραδείγματα τὶς παρομοιώσεις. Θὰ συμπληρώσης κάθε φορὰ τὶς τελεῖες μὲ τὴ λέξη ποὺ ταιριάζει (οὐσιαστικό).

Σημείωση.—Τὸ σὰν θὰ τὸ γεράκης σὰν ἢ σὰ κατὰ τὴ λέξη ποὺ θ' ἀκολουθήσῃ. Τὸ ἴδιο θὰ κάνῃς καὶ στὰ παρακάτω μαθήματα.

<i>Πιστὸς σὰν ...</i>	<i>Τραγουδεῖ σὰν ...</i>
<i>Πεισματάρης σὰν ...</i>	<i>Φυτρώνει σὰν ...</i>
<i>Πονηρὸς σὰν ...</i>	<i>Διώνει σὰν ...</i>
<i>Ἦσυχος σὰν ...</i>	<i>Δυγίζει σὰν ...</i>
<i>Δροσερὸς σὰν ...</i>	<i>Καμαρώνει σὰν ...</i>
<i>Στοιβαγμένοι σὰν ...</i>	<i>Κοιμᾶται (ἐλαφριά) σὰν ...</i>
<i>Ἀρματωμένος σὰν ...</i>	<i>Κυλιέται (στὴ βρόμα) σὰν ...</i>
<i>Ζαρωμένος σὰν ...</i>	<i>Πάει (μὲ τάξη, κανονικὰ) σὰν ...</i>
<i>Ἀμίλητος σὰν ...</i>	<i>Ἦρθε (ὀρμητικὰ) σὰν ...</i>

ΜΑΘΗΜΑ 2.

Στὶς παρακάτω παρομοιώσεις νὰ συμπληρώσης τὶς τελεῖες μὲ τὴ λέξη ποὺ χρειάζεται.

α) Νὰ βρεθῆ τὸ ἐπίθετο :

... σὰν κλωστή
 ... σὰν ἀτσάλι
 ... σὰ σκιάχτρο
 ... σὰν ἀστραπή
 ... σὰν τὸ Θωμᾶ
 ... σὰν τὸ Ζακχαῖο
 ... σὰν τὸ Λάζαρο
 ... σὰν τὸν Κροῖσο

β) Νὰ βρεθῆ τὸ ῥῆμα :

... σὰν κάβουρας
 ... σὰν παπαγάλος
 ... σὰ γαμπρός
 ... σὰ δίδυμοι
 ... σὰν τὸ γλάρο
 ... σὰν τὶς ἁμαρτίες μου
 ... σὰν ὁ διάβολος τὸ λιβάνι
 ... σὰν τὸ σκύλο μὲ τὴ γάτα
 ... σὰν τὰ κακὰ προγόγια.

ΜΑΘΗΜΑ 3.

Στις παρακάτω παρομοιώσεις νὰ συμπληρώσης κάθε παύλα μὲ τὴ λέξη ποὺ χρειάζεταιται.

Ἐὺ κοιμημένος ἔχει ὕπνο σὰν — .

Ἐὺ σκληρὸς ἄνθρωπος ἔχει καρδιὰ σὰν — .

Πάντα ἔχει κάτι νὰ πῆ καὶ ν' ἀπαντήσῃ· κόβει ἢ γλώσσα του σὰν — .

Κάνει τὸν ἀνήξερο, σὰ νὰ βγῆκε τώρα ἀπὸ τὸ — .

Μόλις ἀκούστηκε ἡ τουφεκιά, σκόρπισαν οἱ φίλοι σὰν — .

Ἐὺ γῆ εἶναι σὰ μιὰ μεγάλη κυψέλη· οἱ ἄνθρωποι μοιάζουν μὲ — .

Ἐὺ Θεὸς ὑποσχέθηκε στὸν Ἀβραὰμ πὼς θὰ πλήθαιναν οἱ ἀπόγονοὶ του σὰν — .

Ἐὺ μνήμη εἶναι σὰν ἓνα — ὅπου θὰ φυτρώσῃ μόνο ὅ,τι ἔσπειρες.

Τὸ διάβασμα εἶναι γιὰ τὴν ψυχὴ ὅ,τι εἶναι γιὰ τὸ σῶμα ἢ — .

Οἱ κουρσάροι — στὴ λεία τοὺς ὅπως ἢ μύγα στὸ φοῖβι.

Ἐὺ ἀνόητος ἔχει — ἴσια μὲ δυὸ κοκόρους.

Ἐὺ ἓνας βλάχος ποὺ πέρασε τὴ ζωὴ του στὰ βουνά, αἰσθάνεται τὸν ἐναντὶ του στὴν πόλη ὅπως τὸ — στὴ στεριά.

ΜΑΘΗΜΑ 4.

Νὰ βρῆς παρομοιώσεις γιὰ τ' ἀκόλουθα μέρη τοῦ σώματος. (Ἐὺ λέξη ποὺ θὰ βρῆς μπορεῖ νὰ μπῆ καὶ σὲ γενική).

κορμὶ σὰν — , μύτη σὰν — , δόντια σὰν — ,

πρόσωπο σὰν — , στόμα σὰν — , μέση σὰν —

μαλλιά σὰν — , χεῖλη σὰν — , ποδάρια σὰν — ,

ΜΑΘΗΜΑ 5.

Εἶδαμε στὰ περασμένα μαθήματα πὼς μιὰ λέξη μπορεῖ κάποτε νὰ πάρῃ δύο ἢ περισσότερες παρομοιώσεις. Τὸ νόημά της δὲν ἀλλάζει, **χρῶ-**

μαρίζεται ὅμως ἔτσι **διαφορετικά**. Ἐνα ἄσπρο χρῶμα εἶναι πάντοτε ἄσπρο, λέμε ὅμως : ἄσπρος σὰν τὸ χιόνι, σὰν μπαμπάκι, σὰν περιστέρι.

Νὰ βρῆς παρομοιώσεις πού νὰ ταιριάζουν στίς ἀκόλουθες φράσεις.

δουλεύει σὰν ...	γλυκός σὰν ...	κρύος σὰν ...
ζοῦσε σὰν ...	πράσινος σὰν ...	μαῦρος σὰν ...
βαρὺς σὰν ...	ἴσιος σὰν ...	ἀμέτρητοι σὰν ...

ΜΑΘΗΜΑ 6.

Μερικὲς φορὲς κατορθώνομε μὲ τὶς διαφορετικὲς παρομοιώσεις πού δίνομε στὴν ἴδια λέξη **νὰ ὀρίσωμε καλύτερα τὸ νόημά της**. Ἐτσι λ.χ. μποροῦμε νὰ ποῦμε μὲ τὸ ρῆμα *τρέχω* τὶς παρομοιώσεις *τρέχει* σὰ *ζαρκάδι*, σὰ *λαγός*, σὰν *τὴ σαῖτα*, σὰν *τὸ πουλί*, σὰν *τρελός*, ἀλλὰ κάθε φορά δίνομε στὸ *τρέχω* διαφορετικὴ σημασίαν· *τρέχει* σὰ *λαγός*, λέμε γιὰ κάποιον πού ἔφυγε βιαστικά καὶ γρήγορα, ἴσως καὶ φοβισμένος, μὲ σωστὸ τρεξίδι· *τρέχει* σὰ *ζαρκάδι* θὰ ποῦμε γιὰ κάποιον πού δείχνει καὶ σβελτάδα καὶ χάρη· *τρέχει* σὰ *σαῖτα* θὰ ποῦμε γιὰ μεγάλη ταχύτητα· *ἔτρεχε* σὰν *τὸ πουλί* θὰ εἰπωθῆ γιὰ τρέξιμο χαρούμενο· μὲ τὸ *τρέχει* σὰν *τρελός* ἐννοοῦμε πὼς κάποιος ἦταν ἀνήσυχος καὶ γι' αὐτὸ ἔτρεχε ἐδῶ κι ἐκεῖ. Ὅλα αὐτὰ τὰ διαφορετικὰ νοήματα τὰ ἐκφράζομε κάθε φορά μὲ τὸ ἴδιο ρῆμα *τρέχω*, στὴ γενικὴ του σημασίαν, καὶ ἡ παρομοίωση μᾶς χρησιμεύει γιὰ νὰ ὀρίσωμε καλύτερα τί εἶδος τρέξιμο ἐννοοῦμε, εἰδικεύοντας ἔτσι τὴ σημασίαν του.

Νὰ βρῆς ἀπὸ τρεῖς παρομοιώσεις πού νὰ ταιριάζουν στίς ἀκόλουθες λέξεις καὶ νὰ ἐξηγήσης τὴ διαφορὰ πού τυχόν ὑπάρχει στὴ σημασίαν τους.

γρήγορος, ὁμορφη, χοντρος· ψηλός, κίτρινος, κόκκινος· περπατεῖ, τρώει.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Α Ν Τ Ι Θ Ε Τ Α

Σὲ πολλὰς λέξεις συμβαίνει, ὅταν τὶς λέμε ἢ ὅταν τὶς ἀκοῦμε, νὰ μᾶς ἔρχεται συχνὰ στὸ νοῦ καὶ μιὰ ἄλλη, μὲ σημασίαν ἀντίθετην : *μέρα* — *νύχτα*, *μεγάλος* — *μικρός*, *συχνά* — *σπάνια*. Ἐχομε μάλιστα στὴ γλώσσα μας πολλὰς στερεότυπες φράσεις, ὅπου λέμε πλάι πλάι τὶς δυὸ ἀντίθετες λέξεις : *χειμῶνα καλοκαίρι*, *ἄκρες μέσες*, *στὰ μέσα καὶ στὸ ἔξω*. Τὸ ἴδιο συνηθίζεται σὲ παροιμίαις καὶ σὲ τραγούδια δημοτικά·

Εἶπε τὸ μακρὸν του καὶ τὸ κοντό του (παροιμία).

Ἐγὼ εἶμαι ὁ βασιλικός, τ' ἄνθος τὸ μυρισμένο·

ἐγὼ μυρίζω πράσινος, ἐγὼ καὶ μαραμένος·

ἐγὼ στολίζω ζωντανούς ἐγὼ καὶ πεθαμένους (δημοτικό).

ΜΑΘΗΜΑ 7.

Νὰ βρῆς τὶς ἀντίθετες ἀπὸ τὶς παρακάτω λέξεις. (Οἱ δύο λέξεις πρέπει κάθε φορά ν' ἀνήκουν στὸ ἴδιο μέρος τοῦ λόγου. Τὸ ἀντίθετο ἑνὸς οὐσιαστικοῦ νὰ εἶναι οὐσιαστικό, τοῦ ρήματος ρῆμα· μόνο ἢ παθητικὴ μεταχὴ μπορεῖ νὰ ἰσοδυναμῆ μ' ἐπίθετο)¹.

βαρὺς	ἀρχίζω	μέρα	θαλασσινὸς
μακρὸς	πέφτω	σκοτάδι	ἔξυπνος
παστρικὸς	βρίσκω	ἀνήφορος	ξυπνητὸς
ἄμορφος	ἀνάβω	ἀγόρι	δυνατὴ (βροχὴ)
χαμηλὸς	πιάνω	σκόλη	δυνατὸς (ἄνθρωπος)
ἄδειος	τραβῶ	πολὺ	δυνατὸς (κρότος)
πλούσιος	γελῶ	ἐχτὲς	φρόνιμο (παιδί)
ρηχὸς	μιλῶ	μεθαύριο	ἀνοιχτὸ (μάτι, πληγὴ)
ὠριμος	ρωτῶ	παντοῦ	ἀνοιχτὸ (χρῶμα)
τυχερὸς	ἔλα	χαρούμενος	δλόκληρος
καλότυχος	δῶσε	νησικὸς	μονὸς (ἄριθμὸς)
σοβαρὸς	ποτὲ	μακρινὸς	μονὸ (ὑφασμα)
ἀληθινὸς	μακριὰ	γρήγορος	ἐλαφριὰ (ἄρρωστος)
προκομμένος	κάτω		

ΜΑΘΗΜΑ 8.

Νὰ βρῆς τὶς ἀντίθετες ἀπὸ τὶς παρακάτω λέξεις.

μπαίνω	βράδν	νεκρὸς	ψηλὸς (ἄνθρωπος)
χωρίζω	νάνος	φταιχτης	χοιτρὸ (ξύλο)
πετυχαίνω	ἀρχὴ	σκοτεινὸς	χοιτρὸ (πανί)
βουλώνω	λιακάδα	ὠφέλιμος	χοιτρὸς (ἄνθρωπος)
εὐλογῶ	ξαστεριά	χρήσιμος	μυστικὸ (σχέδιο)
καλυτερεύω	ειρήνη	ἄρθιος	φτηνὰ
μονοιάζω	ἐκβολὲς	ὑπομονετικὸς	ὑστερα
αὐξάνω	ἰσθμὸς	πιστὸς	θεληματικά
ξαγρυπνῶ	ἀφαίρεση	δίκαιος	ἀνάσκελα
ἐμπρὸς	τρικυμία	πρῶτος	κρυφὰ
ναὶ	ζέστη	ἀπλωμένος	χαρὰ
ἔτσι	ζωὴ	ἀκατάδεχτος	δικαιοσύνη
περισσότερο	ἄρεξη	ψηλὸ (σπίτι)	

1. Τὸ μάθημα αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ παιχνίδι μὲ τὸ μαντίλι, ὅπως τὸ συνηθίζουν τὰ παιδιά πετώντας τὸ ἓνα στὸ ἄλλο τὸ μαντίλι καὶ λέγοντας ἀπὸ μιὰ συλλαβή, πὺν πρέπει νὰ τὴ συμπληρώσῃ τὸ δεύτερο, ὥστε νὰ συναποτελεσθῇ λέξη. Τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ μὲ τὸ μάθημα 8, 9, 10, 11.

ΜΑΘΗΜΑ 9.

Νὰ βρῆς τὶς ἀντίθετες ἀπὸ τὶς παρακάτω λέξεις. (Οἱ λέξεις μὲ ἀστερίσκο μποροῦν νὰ ἔχουν καὶ δύο ἀντίθετες).

γλυκός (καφές)	ξεκλειδώνω	ράδα
γλυκό (νερό)	ξημερώνει	κοροφή (βουνοῦ) *
γλυκό (κρασί) *	συνάζω	εὐχαρίστηση
γλυκό (ὀπωρικὸ)	φανερώνω	φρέσκο (ψωμί, ψάρι)
γλυκός (τρόπος) *	περισσεύει	φρέσκο (αὐγὸ) *
στενός (δρόμος)	τροπῶ (τὸν τοῖχο)	φρέσκο (λουλούδι)
στενὸ (παπούτσι)	θυμοῦμαι	ἴσιο (ξύλο)
στενός (συγγενής)	μοιάζω *	ἴσιος (ἄνθρωπος, πού στέκεται ἴσια)
βαρετὸ (βιβλίο) *	ἀποκοιμοῦμαι	ἴσια (ὄψη ὑφάσματος)
ἄψητο (φαγί) *	κρύβω	ἴσο (τρίγωνο)
σημαντικὸς	πυκνώνω	ἐσωτερικὸς
ἄσπρο (ψωμί, κρέας, φορεσιά)	ψίχα (ψωμιού)	ξανθός (ἄνθρωπος)
μαλακὸ (στρῶμα)	χωρὶς (κάποιον) *	ξανθιά (σταφίδα)
μαλακὸ (φέρεσιμο) *	σιγὰ (τρώει)	μαζεῦω (λουλούδια)
	λαγός (στὴ γρηγο-	

ΜΑΘΗΜΑ 10.

Νὰ βρῆς τὶς ἀντίθετες ἀπὸ τὶς παρακάτω λέξεις.

μεισιανός	κάθομαι (στὴν καρέκλα)	λάθος ¹
διαφορετικὸς	πλαγιάζω (νὰ κοιμηθῶ)	σκλάβος ¹
ἄνοστος	πιστώνω	παιδὶ ¹
σπλαχνικὸς	φυλάγω (γιορτή, ὄρκο)	γερὸ (κορμί) *
ἐπιδέξιος	σηκώνω (τὸ χέρι)	γερὸ (κάστανο)
ἀθάνατος	σηκώνω (τὰ μάτια)	γερὸ (βάζο) *
φλύαρος	σηκώνομαι (ἀπὸ τὸ κρεβάτι)	γερὸ (κεφάλι) *
φιλόγυρος		σφιχτὸ (αὐγὸ)
λησμονιά	σηκώνεται (ὁ ἄνεμος)	σφιχτὴ (ζύμη) *
νησιτικὸς (ἀπὸ φαγί)	γραμματισμένος	σφιχτός (ἄνθρωπος)
νησιτικὸς (ἀπὸ κρασί) *	χαριτωμένος	πεζός (ὁδοιπóρος) ²
ἀπαλὸ (δέρμα)	ξέχειλη (κουταλιὰ) *	πεζός (συγγραφέας) ²
πήζω	κεφαλαῖα (γράμματα) ¹	πεζὸ (ἔργο)

1. Τὸ ἀντίθετο εἶναι ἐπίθετο, πού ἰσοδυναμεῖ μὲ οὐσιαστικὸ.—2. Στὸ παράδειγμα αὐτὸ ἔχομε ἐπίθετο ἰσοδύναμο μὲ οὐσιαστικὸ. Γι' αὐτὸ τὸ ἀντίθετο του εἶναι οὐσιαστικὸ.

ΜΑΘΗΜΑ 11.

Νὰ βρῆς τις ἀντίθετες ἀπὸ τις ἀκόλουθες λέξεις.

πυκνός	ἐπιτρέπω	στήριο)
παράταιρος	λαγοκοιμοῦμαι	πεινασμένος *
λιανικό (πούλημα)	καλωσορίζω	ἔξοδο
ἀκέραιος (ἀριθμός)	συχνά	καλλιγραφία
ἀκέραιο (κομμάτι)	συχνότατα	ὄξεϊα (γωνία)
τὸ τρίτο	περίπου	ἀπουσία
τὸ δέκατο	ὀμαλός	κέρδος
φιλεισηνικός	ἀπλόχωρος	ὁμόνοια
κατάκλειστος	ὀφειλέτης	ἐπιείκεια
πρόστυχο (φέρσιμο)	πρόγονος	εὐμένεια
βουνίσιος (κάτοικος)*	προγονός	ψυχρὴ (ὑποδοχή)
βουνίσιος (ἀέρας)	παράδεισος	νέο (κρᾶσι)
ὄρεινὸ (πυροβολικὸ)	νίκη	νέος (ἄνθρωπος)
ψυχικὴ (ιδιότητα)	ἀρχικός	νέα (ἱστορία)
πένθιμες (καμπάνες)	προβιβάζω (στὶς ἔξε-	μόνιμος (ὑπάλληλος)
φοβιτοσύνης *	τάσεις)	μόνιμος (ἀξιωματικὸς)
πασχάζω	κατηγορῶ (στὸ δικα-	μόνιμη (κατάσταση)

ΜΑΘΗΜΑ 12.

Στὶς ἀκόλουθες φράσεις τὶς λέξεις πὸν εἶναι τυπωμένες μὲ πλάγια γράμματα νὰ τὶς ἀντικαταστήσῃς μὲ τὶς ἀντίθετές τους.

Ἐημερώνει σηκωθῆτε.	Ἡ ζωὴ μας ἀρχίζει μὲ τὴ γέννησὴ μας.
Φύγετε ὅσο μπορεῖτε πιδ γρήγορα.	Τὸ πρωὶ φεύγω ξεκούραστος.
Ἡ εἰρήνη εἶναι μεγάλο ἀγαθόν.	Νῶ ἀναζητῆς τὴ συντροφιά τῶν καλῶν.
Εἶναι ἀργά. Ἄρχισε νὰ νυχτιώνη.	Στὴν πόλη πλαγιαζόμε ἀργά.
Τὸ καλοκαίρι ἀποζητοῦμε τὴ σκιά.	Νὰ ξεχνᾶς ὅ,τι ἔδωσες.
Δὲν πρέπει νὰ δίνωμε δίκιο στὸν πιδ δυνατό.	Ἐνωμένοι θὰ εἴμαστε πιδ δυνατόι.
Ὅ,τι μάθαμε καλά, τὸ θυμούμαστε.	Ὅποιος πάντα ἐπιθυμεῖ εἶναι φτωχός.
Τὸ πρωὶ ἀνατέλλει ὁ ἥλιος στὴν ἀνατολή.	Ἡ ζέστη διαστέλλει τὰ σώματα.
Μὲ τὴν ἀρχὴ τοῦ καλοκαιριοῦ οἱ μέρες ἀρχίζουν νὰ μικραίνουν.	Ἡ κακὴ συνείδηση δὲν εἶναι ποτὲ ἥσυχη.
Ὁ βουρᾶς εἶναι κρύος καὶ ξερός.	Ὁ νικητῆς ἔφυγε πληγωμένος.
Τὰ μαῦρα ροῦχα μᾶς ζεσταίνουν τὸ καλοκαίρι.	Εὐτυχεῖ ἕνας λαός πὸν σέβεται

τοὺς νόμους. Σὲ κάθε κακὸ μπορεῖ νὰ κρύβεται
 Εἶμαστε πάντα εὐχαριστημένοι μὲ καὶ κάποιο καλό.
 τὴν κατάστασή μας, ὅταν τὴ Νὰ θυμᾶσαι τὰ καλὰ ποὺ σοῦ
 συγχρίνωμε μὲ μιὰ χειρότερη. ἔκαμαν.

ΜΑΘΗΜΑ 13.

Νὰ συμπληρώσης τὶς ἀκόλουθες παροιμίες βάζοντας στὴ θέση τῆς
 παύλας τὸ ἀντίθετο τῆς λέξης ποὺ τυπώνεται μὲ πλάγια γράμματα.

- °Οποῖος γυρεύει τὰ πολλὰ χάνει καὶ τὰ — .
 — νὰ σύρη ντρέπεται, μπροστὰ νὰ πάη φοβᾶται.
 °Ἡρθαν τ' ἄγρια νὰ διώξουν τὰ — .
 Τὸ στραβὸ ξύλο — δὲ γίνεται.
 Τὰ σάπια λεμόνια σαπίζουν καὶ τὰ — .
 Δὲν πιστεύει ὁ χορτασμένος τὸ κακὸ τοῦ — .
 Μηδ' ὁ Μάης καλοκαίρι, μηδ' ὁ Αὔγουστος — .
 °Ἡ τοῦ ἔφους ἦ τοῦ — .
 °Ὡσπου νὰ σηκώσει τὸ ἕνα πόδι, — τὸ τρώει ἢ γάτα.
 Τὸ ἔξω τοῦ αὐγοῦ καὶ τὸ — τῆς ἐλιάς ¹.
 Καὶ τὰ — δικά του καὶ τὰ ζυγὰ δικά του.
 Παλιὸ μουλάρι, — περπατησιὰ.
 Εἶναι — μαντρόσκυλα καὶ τὸ κομμάτι ἕνα.
 Παίνα τὰ βουνὰ κι ἀγόραζε στὸν — .
 °Ἐπαρε λάδι ἀπ' τὴν κορφή καὶ μέλι ἀπὸ τὸν — .
 Τῆς Παρασκευῆς τὰ γέλια, τοῦ Σαββάτου — ².
 Μὲ — κόλλυβα, δικά μας σχώρια.
 °Απὸ τὰ δίκια γλίτωσες, τ' — θὰ σὲ πνίξουν.
 Δὲν ἔχει οὔτε — οὔτε ἀνάποδη.
 — μου στὴ — μου, κι ὄχτρέ μου στὴ χαρὰ μου.
 Πάφ' τὸν — καὶ χτύπα τὸν ἄλλο.
 °Οποῖος σκάβει λάκκον ἄλλον, πέφτει ὁ — μέσα.
 °Πὸ τὰ — στὰ χαμηλά, °πὸ τὰ — στὰ λίγα
 Τῆς Κυριακῆς χαρὰ καὶ τῆς Δευτέρας — .
 Τὸ λάδι φαίνεται στὸν ἀφρὸ καὶ ἡ ψευτιά στὸν — .

1. Λέγεται γιὰ ἐκείνους ποὺ θέλουν στὴ μοιρασιὰ τὸ καλύτερο ἀφήνοντας
 τ' ἄχρηστα γιὰ τοὺς ἄλλους.—2. Λέγεται γιὰ τὴ χαρὰ ὅταν τὴν ἀκολουθῆ ἡ
 λύπη.

ΜΑΘΗΜΑ 14.

Νά συμπληρώσεις τις ακόλουθες φράσεις βάζοντας στη θέση της παύλας τὸ ἀντίθετο τῆς λέξης ποὺ εἶναι τυπωμένη μὲ πλάγια γράμματα.

Ἔοποιος νομίζει πὼς τὰ ξέρεει ὅλα, δὲν ξέρεει — .

Μπορεῖ ἓνας ἄνθρωπος νὰ κοιμηθῆ ἑπιούσιος καὶ νὰ — — .

Οἱ πρὸ μεγάλοι καὶ οἱ πρὸ δυνατοὶ ἔχουν συχνὰ ἀνάγκη ἀπὸ τοὺς — καὶ τοὺς — .

Ἔογεισθῆς λέει : Ἔολα γιὰ μένα, — γιὰ τὸν — .

Πολλοὺς τοὺς πειράζει περισσότερο ἢ ζέστη τὸ καλοκαίρι παρὰ τὸ — τὸ — .

Ἔοσο πρὸ νωρὶς σηκωνόμαστε τόσο μεγαλώνει τὸ πρῶνὸ μας καὶ ὅσο πρὸ — — τόσο μεγαλώνει — ἢ — ἰὰ μας.

Ἔοσο χαμηλότερα πέφτει κανεὶς, τόσο — κοιτάζει.

Τὸ ναυτικὸ εἶναι δύο εἰδῶν, πολεμικὸ καὶ — .

Εἶναι καλὸ νὰ λήη κανεὶς πολλὰ πράγματα μὲ — — .

Πρέπει ν' ἀντιστέκεσαι στὸ ρεῦμα, καὶ ὄχι νὰ — εσαι ἀπ' αὐτό.

Ἔοποιος ἔχει τὴ δύναμη νὰ ὑποφέρει ὅταν πρέπη μικρὸς λύπες, νιώθει ἄργότερα — — .

Ἔο ἄρρωστια μᾶς κάνει νὰ καταλαβαίνουμε τὴν ἀξία τῆς — .

Ἔο Ἀστραψε στὴν ἀνατολὴ καὶ βρέθηκε στὴ — (δημ.).

Ἔο Ἀνέβει πάνω στὸ βουνὸ καὶ δὲς — στὸν — (δημ.).

Ἔο Ἔο παρουσία τοῦ ἡλίου τὴ μέρα μᾶς χαρίζει τὸ φῶς, τὴ ζέστη, καὶ τὴ ζωή. Ἔο — του θὰ εἶχε γιὰ ἀποτέλεσμα — , — καὶ τὸ — .

Στὸ μαγαζί μου ὁ ἀγοραστὴς πληρώνει μὲ χρήματα ἢ σὲ — .

Οἱ βλάχοι περνοῦν σκληρὴ ζωή... Ταξιδεύουν ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, ἀπὸ ψήλωμα σὲ — . Σήμερα στήνουν τὴν καλύβα ἐδῶ, — — μακριά, ὅπου εἶναι χορτάρι καὶ κλαρί. Ἔο Ἀθεμέλιωτα εἶναι τὰ σπίτια τους καὶ δὲν μπορεῖς νὰ στήσης τίποτα μέσα. Ἔο Ὀλες οἱ δουλειὲς ἀπὸ τὸ — ὡς τὸ βράδυ («Ψηλὰ Βουνά»).

ΜΑΘΗΜΑ 15.

Νά σχηματίσης δέκα φράσεις, ποὺ ἢ καθεμιά τους νὰ ἔχη καὶ ἀπὸ μία ἢ δύο λέξεις μαζί μὲ τὴν ἀντίθετή τους. Τέτοια φράση εἶναι λ.χ. Πολλοὶ ἀρχίζουν καλά μὰ τελειώνουν ἄσκημα.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΚΥΡΙΟΛΕΞΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Ἔο Ὀταν λέμε γλυκὸ σταφύλι, ράγισε τὸ πιάτο, τὰ κλαδιὰ τῆς μηλιάς γέροναν βαριά, ὁ Ἔο Ὀλυμπος εἶναι βουνό, οἱ λέξεις γλυκὸ, ράγισε, βαριά,

βουνό έχουν τή συνηθισμένη τους σημασία, εκφράζουν τήν ιδέα πού είναι ή αρχική, ή κύρια· γι' αυτό λέμε πώς βρίσκονται στήν κυριολεξία. Μē τις ίδιες όμως λέξεις μπορούμε νά σχηματίσωμε άλλο είδος φράσεις και νά πούμε : *Έχει φωνή γλυκιά, ράγισε ή καρδιά μου πού τὸ ἄκουσα, κοιμήθηκα βαριά, οἱ δυσκολίες ἦταν βουνό.* Ἐνώ ἐδῶ ἔχομε τις ίδιες πάλι λέξεις, ἔχουν αὐτὲς σημασία διαφορετική ἀπὸ πρῶτα. Ἡ σημασία τους ἐκείνη μεταφέρθηκε τώρα σὲ κάτι ἄλλο, και γι' αὐτὸ τήν ὀνομάζομε μεταφορική σημασία ἢ μεταφορά.

Σημείωση Α. Ἡ μεταφορά αὐτή γίνεται μὲ κάποια σύγκριση πού κάνομε ἀνάμεσα στις δυὸ ἔννοιες πού εκφράζει ή ἴδια λέξη και πού ἔχουν μιὰ ὁμοιότητα μεταξύ τους : ή *γλυκιά φωνή* μᾶς κάνει τήν ἴδια εὐχαρίστηση πού αἰσθανόμαστε και μὲ τή *γλυκιά ζάχαρη*. Οἱ δυσκολίες πού βρίσκομε γιά νά τελειώσωμε μιὰ δουλειά και πού τις λέμε *βουνό*, μᾶς θυμίζουν τις δυσκολίες πού εἶχαμε γιά ν' ἀνεβούμε ἕνα βουνό. Ἔτσι μὲ τις μεταφορὲς γίνεται ἐκεῖνο πού λέμε πιὸ εκφραστικό, ζωντανὸ και ὠραῖο.

Σημείωση Β. Ἡ μεταφορά συγγενεῖ μὲ τήν παρομοίωση. Και στήν παρομοίωση συγκρίνομε δυὸ πράματα και βρίσκομε τήν ὁμοιότητα ἀναμεταξύ τους : *εἶναι σὰν ἄλεπού.* Ὑπάρχει ὅμως ἀνάμεσα στήν παρομοίωση και τή μεταφορά ή ἀκόλουθη διαφορά : Στήν παρομοίωση κάνομε μόνο τή σύγκριση, μὲ τή βοήθεια τοῦ *σάν*, και ή λέξη πού τὸ συνοδεύει *φυλάγει τή συνηθισμένη της σημασία*, τήν κυριολεξία της. Ὅποιος «κάνει σάν ἄλεπού» ἢ «εἶναι σάν ἄλεπού» μοιάζει μόνο σάν ἄλεπού. Στή μεταφορά ὅμως «αὐτὸς εἶναι ἄλεπού», ή πονηριά του, πού τήν ἔχει και ή παμπόνηρη ἄλεπού, μᾶς κάνει και τὸν ὀνομάζομε *ἄλεπού*, και ἔτσι ή *ἄλεπού*, μὲ τή μεταφορική αὐτή χρήση, κατανατὰ νά σημαίνει *πονηρός*. Ἡ μεταφορά εἶναι λοιπὸν παρομοίωση συντομεμένη και πιὸ ἔντονη, πού εκφράζει πιὸ δυνατὰ τήν ὁμοιότητα ἀνάμεσα σὲ δυὸ πράματα.

ΜΑΘΗΜΑ 16.

Στὰ παρακάτω παραδείγματα σημειώθηκαν μὲ πλάγια γράμματα τὰ ἐπίθετα, πού λέγονται στήν κυριολεξία. Νά βρῆς γιά τὸ καθένα τους ἀπὸ τρία παραδείγματα ὅπου νά λέγονται τὰ ἐπίθετα μεταφορικά.

Πικρὸ γιατρικό.	Μαῦρο πανί.	Μαλακὸ στρῶμα.
Χοντρὸ σκοινί.	Σκοτεινὴ σπηλιά.	Βαθὸν πηγάδι.
Δεπτὸ σκοινί.	ᾠριμο σταφύλι.	Γλυκὸ φαγητό.
Σκληρὴ πέτρα.	Βαρὸ φορτίο.	Γεμάτο πιθάρι.
Τρυφερὸ κρέας.	Χρυσὸ ρολόι.	Παχὸν ἄρνι.

ΜΑΘΗΜΑ 17.

Συχνὰ μεταχειρίζομαστε μεταφορικά ὀνόματα ζώων γιά νά εκφράσωμε πιὸ χτυπητὰ μιὰ ιδιότητα τοῦ ἀνθρώπου, σωματική ἢ ψυχική. Ἔτσι λ.χ. λέμε *λελέκι* ἕναν ἀνθρώπο πολὺ ψηλὸ ἢ ὀνομάζομε *παπα-*

γάλο έναν πολύλογο και επιπόλαιο, πού ξαναλέει ό,τι άκουσε χωρίς να τó εχη καταλάβει.

Νά εξηγήσης ποιές ανθρώπινες ιδιότητες εκφράζονται με τ' ακόλουθα δνόματα τών ζώων. (΄Αν είναι δυνατό θά βρής ένα ισοδύναμο επίθετο ή δύο. Άλλιώς θά τó εξηγήσης όπως μπορείς καλύτερα).

ἀρκούδα	λιοντάρι	φίδι	σφήκα
ἀρνάκι	λύκος	δελφίνι	τσιμπούρι
ζαρκάδι	μαϊμού	βδέλλα	τίσρος
καμήλα	μουλάρι	κουνούπι	στρείδι

ΜΑΘΗΜΑ 18.

Νά βρής δώδεκα δνόματα πουλιών και ψαριών ή θαλασσινών πού νά τά μεταχειριζόμαστε και μεταφορικά, και νά εξηγήσης με ποιά σημασία τά λέμε τότε.

ΜΑΘΗΜΑ 19.

Στις ακόλουθες φράσεις παρουσιάζονται τά παραδείγματα με τήν κυριολεξία και με τή μεταφορά ανακατωμένα. Νά τά ξεχωρίσης (γράφοντας χωριστά τά παραδείγματα από κάθε είδος).

Σιδερένια πόρτα.

Γλυκιά θύμηση.

Ποτήρι καθαρό.

Καθαρά ρούχα.

"Ανθρωπος ίσιος.

Λόγια παχιά.

Πικρά λόγια.

Σανίδα στραβή.

Πίστη ασάλευτη.

Σούπα ανάλατη.

Σπουργίτι θηλυκό.

Τσουχτερή τσουνκίδα.

Μπερδεμένα λόγια.

Σιδερένια χέρια.

Γλυκιά ζάχαρη.

Διαγωγή καθαρή.

Καθαρά λόγια.

Ξύλο ίσιο.

"Ανθρωπος παχύς.

Πικρό γιατρικό.

Στραβή γνώμη.

Βράχος ασάλευτος.

"Ανθρωπος ανάλατος.

Θηλυκό μυαλό.

Τσουχτερά λόγια.

Μπερδεμένο κουβάρι.

ΜΑΘΗΜΑ 20.

Στ' ακόλουθα παραδείγματα είναι σημειωμένα με πλάγια γράμματα τά ρήματα, πού λέγονται στην κυριολεξία. Νά βρής για τó καθένα τους από μιá φράση πού νά λέγεται μεταφορικά.

΄Ανάβω τά φρούγανα.

Κλείνω τά μάτια.

Πήγα περίπατο.

Τρώει ό,τι βρίσκει.

Γονάτισα για να μη χτυπήσω.
 'Ο παπὰς λιβάνισε τις εἰκόνες.
 'Ακόμη δὲ θέρισαν τὰ στάχυα.

'Ο Πέτρος ζώστηκε τὸ σπαθὶ του.
 Τὰ ποντίκια ἔτρωγαν τὸ ψωμί.
 Μπῆκε τὸ καρᾶβι στὸ λιμένα.

ΜΑΘΗΜΑ 21.

Στις ἀκόλουθες φράσεις εἶναι ἀνακατωμένα τὰ παραδείγματα μὲ τὴν κυριολεξία καὶ τὴ μεταφορά. Νὰ τὰ ξεχωρίσης (γράφοντας χωριστὰ τὰ παραδείγματα τοῦ κάθε εἴδους).

"Ανοιξα τὴν πόρτα
 Τὸ ἔστρωσε στὴν κουβέντα.
 Κολυμποῦσε στὰ δάκρυα.
 Πῆρε τὸ ποτάμι τὰ γεφύρια.
 Δύγισε ἀπὸ τὴ λύπη.
 Μὲ πάγωσε ἡ ματιά του.
 Γυρίζω τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου.
 Κέρωσε ὅταν τὸ ἄκουσε.
 "Επεσε καὶ χτύπησε.
 Κάτι σάλεψε μέσα στὰ χαμόκλαδα.
 "Επεσε σὲ συλλογή.
 Διψῶ στὴ μεγάλη ζέστη.
 Τὸν ἔφαγαν τὰ βάσανα.
 Μοῦ ἔκρουσε τὸ μυστικό.

"Ανοιξε ὁ γείτονάς μου ἓνα μαγαζὶ.
 "Οπως στρώσης θὰ πλαγιᾶσης.
 Τὰ ψάρια κολυμποῦν στὴ θάλασσα.
 Τὸν πῆρε τὸ μάτι μου.
 'Ο ἄερας λύγισε τις κροσιές.
 Παγώνει τὸ νερὸ στὸ μεγάλο κροῦ.
 Γυρίζω ἓνα πράμα στὸ ἄστειο.
 Χαρτὶ κερωμένο.
 "Επεσαν οἱ τιμές.
 Σάλεψε ὁ νοῦς του.
 "Επεσε μέσα στὸ πηγάδι.
 Διψῶ νὰ μάθω.
 "Εφαγε ἡ γάτα τὸ ποντίκι.
 Κρούσου καλά γιὰ νὰ μὴ σὲ βροῦν.

ΜΑΘΗΜΑ 22.

Στ' ἀκόλουθα παραδείγματα σημειώνονται μὲ πλάγια γράμματα λέξεις ποὺ λέγονται στὴν κυριολεξία. Νὰ μεταχειριστῆς τὴν καθεμίᾳ τους μεταφορικά, σχηματίζοντας μὲ αὐτὲς ἀπὸ μιὰ μικρὴ φράση.

1. 'Ο Πηνηεὶδς εἶναι ποτάμι.
2. Μὴν τὸ φᾶς, εἶναι φαρομάκι !
3. "Επεσε χτὲς πολλὴ βροχὴ.
4. "Αναψε τὴ φωτιά.
5. Δαχτυλίδι ἀπὸ μάλαμα.
6. Μνήμα ἀπὸ πέτρα.
7. Δυὸ καρᾶτια χροσάφι.
8. Τὸ καρᾶβι εἶναι ἀκόμη στὰ σκαριά.
9. Μὲ τέτοια φουρτούνα δὲν πιάνονται ψάρια.
10. Τὸ πισσόχαρτο εἶναι χαρτὶ ἀλειμμένο μὲ πίσσα.
11. Μὴν ποραφορτώνης τὸ μουλάρι μὲ πολὺ βᾶρος.

ΜΑΘΗΜΑ 23.

Συχνὰ μεταχειριζόμαστε λέξεις ποὺ ἐκφράζουν μέρη τοῦ ἀνθρώπινου κορμοῦ γιὰ ἔννοιες ποὺ παρουσιάζουν ἐξωτερικὴ ὁμοιότητα μὲ

αυτό, καθώς λ.χ. όταν μιλούμε για την κοιλιά ἀγγείου ἢ τὸ κεφάλι τῆς πρόκας. Ἀνάλογα μεταχειριζόμαστε κάποτε και λέξεις πὺν σχετίζονται με ζῶα ἢ με φυτά : τὰ φτερά τοῦ μύλου, τὰ φύλλα τοῦ χαρτιοῦ. Ἡ συνήθεια αὐτὴ ὀνομάζεται ἄ π λ ω μ ἔ ν η κ υ ρ ι ο λ ε ξ ί α.

Στ' ἀκόλουθα παραδείγματα σημειώνονται με πλάγια γράμματα λέξεις πὺν λέγονται στήν κυριολεξία. Νὰ βρῆς γιὰ τὴν καθεμιὰ τους ἀπὸ τρία παραδείγματα με ἄπλωμένη κυριολεξία.

κεφάλι — καρδιά — αὐτιά — δόντια — στόμα — γλώσσα — λαιμός — μάτι —
 μύτη — χεῖλια — ράχη — χέρι — ποδάρι τοῦ ἀνθρώπου.
 φτερό τοῦ πουλιοῦ, φύλλο τοῦ δέντρου, ρίζα τοῦ φυτοῦ.

ΜΑΘΗΜΑ 24.

Μὲ καθεμιὰ ἀπὸ τις ἀκόλουθες λέξεις νὰ σχηματίσης δύο φράσεις. Στὴ μία τους νὰ λέγονται με κυριολεξία και στήν ἄλλη με μεταφορά.

Βουτιῶ, καταπίνω, κρύβω, λάμπω, μαυρίζω, μυρίζω, ξεφτῶ, πετῶ, πλέκω, σπάζω, τρέχω.

ΜΑΘΗΜΑ 25.

Νὰ βρῆς δέκα ρήματα και νὰ σχηματίσης ἀπὸ αὐτὰ δέκα φράσεις ὅπου νὰ λέγονται αὐτὰ μεταφορικά.

ΜΑΘΗΜΑ 26

Ὅπως μεταχειριζόμαστε λέξεις με μεταφορική σημασία πλάι στήν κυριολεχτική, ἔτσι παίρνομε συχνά και φράσεις ὀλόκληρες ὄχι στήν κυριολεξία τους παρὰ μεταφορικά. Λ.χ. ἡ φράση πῆρε τὸν κακὸ δρόμο σημαίνει στήν κυριολεξία πὺν κάποιος γελάστηκε στὸ δρόμο πὺν εἶχε νὰ πάρη, γιὰ νὰ πάη ἐκεῖ πὺν ἤθελε, και πῆρε τὸ στραβό, πὺν ἔβγαζε ἄλλοῦ, ἢ τὸν πὺν μακρινό. Ὅταν ὅμως ποῦμε γιὰ κάποιον πὺν ἄφησε τὴ σπουδὴ του πὺν δὲν προκόβει, πὺν δὲν εἶναι πια ἐνάρετος, πὺν πῆρε τὸν κακὸ δρόμο, τὸ δρόμο πὺν δὲν εἶναι ὁ σωστός, οἱ λέξεις φυλάγουν τὴν κυριολεξία τους ἄλλα μεταχειριζόμαστε ὀλόκληρη τὴ φράση μεταφορικά. Τὸ ἴδιο και ὅταν λέμε πὺν κάποιος μὺν ἔφησε τὸ ψάρι στὰ χεῖλη ἢ πὺν μὺν ἔβγαλε τὴν ψυχὴ ἀνάποδα. Ἄν μιλούσαμε με τὴν κυριολεξία, θὰ ἦταν ὁ λόγος γιὰ ἀληθινὸ ψάρι και ἀληθινὸ ψήσιμο στὸ στόμα μας ἢ γιὰ πραγματικὸ βγάλσιμο τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ κορμί μας, και μάλιστα ἀνάποδα, πράγμα βέβαια ἀδύνατο. Πρόκειται ὅμως μόνον γιὰ μιὰ μεταφορά, μιὰ εἰκόνα, πὺν με τὴν παραστατικότητά της δείχνει χτυπητὰ πόσο μᾶς βασάνισε αὐτὸ πὺν πάθαμε.

Οι ἀκόλουθες φράσεις λέγονται μεταφορικά. Νὰ βάλῃς στὴ θύση τους τὴν ἴδια ἰδέα μὲ τὴν κυριολεξία πὺν χρειάζεται. (Πρέπει ν' ἀποδοθῇ διαφορετικὰ τὸ μέρος τῆς φράσης τὸ τυπωμένο μὲ πλάγια γράμματα).

Τὸν ἔχω κλείσει στὴν καρδιά μου.	Ἐκὼς δὲ βγήκε ἀπὸ τ' αὐτό.
Δὲν περνᾷ ἀπὸ τὸ χέρι μου.	Μᾶς πότισε ὄλους φαρμάκι.
Τὰ φορτώθηκα ὅλα στὴ ράχη μου.	Τραβᾷ τὰ μαλλιά του.
Μασᾷ τὰ λόγια του.	Ἐφτασε ὁ κόμπος στὸ χτένι.
Τὸν τρώει τὸ σκουλήκι.	Πάτησε τὴν πίτα.
Θέλει νὰ μᾶς ρίξῃ στάχτη στὰ μάτια.	Τὰ ἔκαμε ρόιδο.
Μοῦ ἔφαγε τ' αὐτιά.	Τὸ ἔδεσε σὲ ψηλὸ μαντίλι.
	Πῆρε ψηλὰ τὸ χερουβικό.

ΜΑΘΗΜΑ 27.

Δίνονται μερικὲς φράσεις. Νὰ βρῆς τὶς μεταφορικὲς φράσεις πὺν ἔχουν τὴν ἴδια σημασία. (Πρέπει ν' ἀποδώσῃς διαφορετικὰ τὸ μέρος τῆς φράσης πὺν τυπώνεται μὲ πλάγια γράμματα).

1. Κοιμᾷται πολὺ νωρίς. 2. Τὸ τελευταῖο δούλεμα (ἐπεξεργασία).
3. Εἶναι ἔτοιμος γιὰ τσάκωμα. 4. Εἶναι ἄνθρωπος πὺν ἀνακατώνεται παντοῦ. 5. Εἰδοψε (πλήρωσε) πάρα πολλὰ (ὅ,τι εἶχε καὶ δὲν εἶχε). 6. Τὸν ἄγγιξες στὸ πὺν εὐαίσθητό του μέρος. 7. Τοῦ παίρνει κανεὶς λόγια μὲ μεγάλη δυσκολία.

ΜΑΘΗΜΑ 28.

Νὰ βρῆς δώδεκα μεταφορὲς ἢ μεταφορικὲς φράσεις πὺν νὰ εἶναι παρμένες ἀπὸ τὴ θαλασσινὴ ζωὴ καὶ νὰ ἐξηγήσῃς τὴ σημασία τους συσχετίζοντας τες μὲ τὴν κυριολεξία τους.—(Μπορεῖς νὰ διαλέξῃς, ἂν προτιμᾷς, γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἀπὸ τὶς λέξεις : θάλασσα, δελφίνι, γαρίτσα, ψαρεύω, δολώνω, ἀγκίστρι, δίχτυ, σκαρί, πανιά, παντιέρα, ἀρμενίζω, ἀέρας, πλώρη, τιμόνι, μπούσουλας, κάβος, στραβοτιμονιά, σύξυλος, ξέρα, στεριά, ὀράζω).

ΜΑΘΗΜΑ 29.

Ξεχωριστὰ ἀγαποῦν καὶ συνηθίζουν τὶς μεταφορὲς οἱ ποιητὲς καὶ οἱ ἄλλοι λογοτέχνες, πὺν ὁμορφαίνουν μὲ αὐτὲς τὴ γλώσσα τους καὶ τὴν κάνουν ἐκφραστικότερη.

Νὰ βρῆς τὶς λέξεις ἢ τὶς φράσεις πὺν λέγονται μεταφορικὰ στ' ἀκόλουθα ἀποσπάσματα (ἀπὸ τὰ «Λόγια τῆς Πλώρης» τοῦ Καραβίτου).

1. Στάθηκε τυχερὸς στὴ θάλασσα· τὴν τρύγησε καλά.
2. Ἦμαστε ὄλοι κρεμασμένοι στὴν κονιαστί· τὸ μάτι μας γαρίδα.
3. Ξεδύμανε ὁ καιρὸς· σὲ λίγο ἔπηξε ἡ θάλασσα καὶ ἔγινε λιμνοστάσι.

4. Κάτι κρεμόταν άόρατο ψηλά και κάρθιζε μολόπετρα στην ψυχή μας.
5. «Τώρα, συλλογιέται, θά φραξέω για καλά. "Όχι τὸ δίχτυ μου, μὰ κι άπόχη θά γεμίσω!» και άρχίζει τὸ θέρισμα.
6. Ξαφνικά ... δάγκωσαν τὸ καράβι οἱ βράχοι.
7. Χειμώνα καλοκαίρι τ' όργώνουμε άκατάπαντα τὸ κύμα ...
8. "Αδης τὸ σκότος άπλώθηκε γύρω μας.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Σ Υ Ν Ω Ν Υ Μ Α

Σ υ ν ώ ν υ μ α όνομάζονται οἱ λέξεις πού ἔχουν τὴν ἴδια περίπου σημασία μεταξύ τους : *άπλώνω* — *ξαπλώνω* — *τεντώνω*. Εἶναι σπάνιες σὲ μιὰ γλώσσα οἱ λέξεις πού σημαίνουν τὸ ἴδιο άκριβῶς (έκτός βέβαια άν λογαριάσωμε ἑκείνες πού λέγονται διαφορετικά σὲ διάφορους τόπους, ὅπως λ.χ. *άχλάδι* — *άπίδι*, *κουτάλι* — *χουλιάρει*).

Τὰ συνώνυμα ἑκφράζουν *ἔννοιες συγγενικές ἢ τὴν ἴδια ἔννοια μὲ μικροδιαφορὲς ἢ άποχρώσεις*. "Ετσι εἶναι τὸ βλέπω γενική ἑκφραση γιὰ τὴν ὄραση, γιὰ ὅ,τι αἰσθανόμαστε μὲ τὰ μάτια : ὁ τυφλὸς δὲ βλέπει.—Τὸ κοιτάζω σημαίνει στρέφω τὴν προσοχή μου μὲ τὸ σκοπὸ νὰ δῶ κάτι : *κοιτάζω μὰ δὲ βλέπω τίποτε*—*άν κοιτάξης μὲ προσοχή θά δῆς ἕνα μανριδάκι*.—Τὸ ἴδιο, ἴσως λίγο πιὸ δυνατὰ σημαίνει και τὸ παρατηρῶ, πού προϋποθέτει κάποια παρακολούθηση : *δὲν παρατήρησα τίποτε*.—Τὸ διακρίνω ἔχει τὴ σημασία τοῦ *ξεχωρίζω*· μπορεί κανεὶς νὰ κοιτάξῃ, νὰ παρατηρῇ κάπου, και ὅμως νὰ μὴ διακρίνῃ τίποτε

Οἱ *συνώνυμες* λέξεις παρουσιάζουν συχνὰ *διαφορὰ πραγματική*. "Άλλο βλέπω και ἄλλο κοιτάζω· ἄλλο λιθάρι και ἄλλο κοτρονί· ἄλλο ψηλὸς και ἄλλο τετράψηλος. "Άλλες πάλι συνώνυμες λέξεις ἔχουν *τὴν ἴδια σημασία*· λένε τὸ ἴδιο πράμα, μόνο πού τὸ ἑκφράζουν διαφορετικά, *μὲ ἄλλο χρωματισμό* : *ρηχὸ νερὸ* — *ἄβαθο*, *πέθανε* — *τελείωσε*.

Μὲ ὅλες τίς διαφορὲς πού μπορεί νὰ ἔχουν τὰ συνώνυμα μεταξύ τους, μπορούμε σὲ μερικές περιστάσεις νὰ μεταχειριστοῦμε και τὸ ἕνα στὴ θέση τοῦ ἄλλου· συνήθως ὅμως πρέπει κάθε φορὰ νὰ συλλογιστοῦμε γιὰ νὰ βροῦμε τὴ λέξη πού ταιριάζει καλύτερα σ' ἑκείνο πού θέλομε νὰ ποῦμε.—Προσέχοντας τὰ συνώνυμα τῆς γλώσσας μας μαθαίνομε καλύτερα τὸν πλοῦτο πού κρύβει.

ΜΑΘΗΜΑ 30.

'Αφοῦ διαβάσης προσεχτικά τὴν ἐξήγηση πού δίνεται κάθε φορὰ γιὰ τὰ παρακάτω συνώνυμα, νὰ συμπληρώσης στὰ παραδείγματα κάθε παύλα μὲ τὴ λέξη πού ταιριάζει στὸ νόημα.

Σημείωση.—Σὲ μερικά παραδείγματα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παύλα ποὺ πρέπει ν' ἀντικαταστήσῃ, σημειώνεται καὶ μιὰ παχιά τελεία (.). Αὐτὴ μπαίνει ὅταν πρόκειται γιὰ οὐσιαστικά, ἐπίθετα ἢ ἄρθρα ποὺ θὰ τὰ συμπληρώσῃς κατὰ τὸ γένος ποὺ θὰ ταιριάζῃ στὸ συνώνυμο.

Στὰ παρακάτω παραδείγματα τ' ἄρθρα τὸν, τὴν, ἢ προσωπικὴ ἀντωνυμία τὴν καὶ τὸ ἀρνητικὸ δὲν θὰ γραφοῦν χωρὶς τὸ τελικὸ ν, ὅταν τὸ ἀπαιτῆ τὸ ἀρχικὸ σύμφωνο τῆς ἀκόλουθης λέξης ποὺ θὰ βάλῃς.

1. Καταπίνω, μασῶ, ροκανίζω, τρώγω, χάφτω.

Τρώγω εἶναι ἡ γενικὴ ἔκφραση.— Μασῶ ἐκφράζει εἰδικότερα πὼς κάνω πολτὸ μὲ τὰ δόντια αὐτὸ ποὺ τρώγω.— Ροκανίζω λέμε γιὰ μάσημα ἐπίμονο καὶ ἠχερό. Ἰδίως σκληρῆς τροφῆς ποὺ τὴν κόβομε λίγο λίγο.— Καταπίνει ὅποιος τρώει βιαστικά χωρὶς νὰ μασήσῃ.— Χάφτω σημαίνει τὸ ἴδιο περίπου, τρώγω βιαστικά καὶ ἀρπαχτικά.

Ὅποιος δουλεύει, — μὲ περισσότερῃ ὄρεξῃ. Τὸν εἶδαμε ποὺ — τὸ παξιμάδι του σάν ποτικὸς. Ὅταν προσέχωμε νὰ — καλὰ ὅ,τι —, χωνεύομε καλύτερα. Ὁ λιμασμένος — σὰ θηρίο. Ἀμα τοῦ ἄρέσει τὸ φαί, τὸ — σὰ γλάρος. Οἱ κότες δὲν — ὅσα τρῶνε.

2. Γαβγίζω, γρούζω, οὐρλιάζω.

Γαβγίζω εἶναι ἡ γενικὴ ἔκφραση γιὰ τὴ φωνὴ τοῦ σκυλιοῦ.— Γρούζει τὸ σκυλί ὅταν εἶναι θυμωμένο, καθὼς λ.χ. ὅταν φοβᾶται πὼς πάνε νὰ τοῦ πάρουν τὸ φαί του, λέγεται ὅμως καὶ γιὰ ἄλλα ζῶα.— Τὸ οὐρλιάζω λέγεται συνήθως γιὰ γάβγισμα θρηνητικόν.

Σκυλί ποὺ — δὲ δαγκάνει. Τί νὰ ἔπαθε καὶ — σὰ λυσσασμένος !
Τὰ νυχτοπούλια — νε, χτυπᾶνε τὰ φτερά τους (Βαλαωρίτης).

3. Κινῶ, κουνῶ.

Γενικότερο εἶναι τὸ κινῶ, ποὺ τὸ λέμε γιὰ κάθε κίνηση ἢ μετατόπιση καὶ ἀκόμη γιὰ τὸ ξεκίνημα.— Τὸ κουνῶ ἔχει σημασίαν πρὸς εἰδικήν· σημαίνει ὅ,τι καὶ τὸ σαλεύω, ταλαντεύω.

Τὸ πλοῖο — σε ξημερώματα γιὰ τὸν Πειραιά. Ποιανοῦ εἶναι ἡ σειρὰ νὰ — θῆ στὴν κούνια ; Χάλασε τὸ ἐλατήριο ποὺ — σε τὴ μηχανή.
Εἴχαμε θάλασσα καὶ ἡ βάρκα — θῆκε. Πότε θὰ — σομε ;

4. Δρόμος, λεωφόρος, μονοπάτι, ὁδὸς, στενὸ, στράτα.

Δρόμος εἶναι ἡ γενικότερη ἔκφραση· παίρνομε ἓνα δρόμο γιὰ νὰ πᾶμε ἀπὸ ἓνα μέρος σὲ ἄλλο. Δρόμους ἔχει κάθε πόλη καὶ μὲ δρόμους συνδέονται οἱ πόλεις μεταξύ τους.— Ὅδὸς εἶναι ὀρισμένος δρόμος σὲ μιὰ πόλιν.— Στενὸ λέγεται γιὰ δρόμο στενόν, ἰδίως χωριοῦ.— Μονοπάτι εἶναι πολὺ στενὸς δρόμος, προπάντων στὸ βουνόν.— Λεωφόρος

εἶναι δρόμος πλατύς. — *Στροάτα* εἶναι ἀπαρχαιωμένη λέξις γιὰ τὸ δρόμο καὶ συνηθίζεται στὴν ποίησι.

. καλύτερο. — δὲν εἶναι πάντα . πὺδ σύντομ. . Στὰ βουνὰ τῆς Ἐδουτανίας δὲν εἶναι πολλ. —, ἔχει ὅμως ἄφθον. — Δίγες εἶναι οἱ πόλεις στὴν Ἑλλάδα ποὺ στολίζονται μὲ —, ὅπως εἶναι . — Συγγροῦ στὴν Ἀθήνα. Εἶναι καλύτερα νὰ πᾶμε ἀπὸ ἐκεῖ, ὅπου κόβομε —. Πολλ. εἶναι . — ποὺ ἀνοίγονται μπροστά σου. Εἶναι συχνὰ δύσκολο στὰ μεγάλα χωριά νὰ βρῆ ὁ ξένος τ. — του μέσα ἀπὸ τ. πολλ. — . — Ἀθηνᾶς εἶναι ἀπὸ τοὺς ἐμπορικοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας.

Σύρε, παιδί μου, στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα
καὶ νὰ γεμίση . — σου τριαντάφυλλα καὶ ρόδα (δημ.).

Τὸ — τ' ἄγνωστο,
ποὺ μόλις μᾶς χωράει.
μᾶς πῆσε. Τάχα στὸ γιαιλό,
στὸν κάμπο θὰ μᾶς πᾶη; (Πορφύρας).

5. Μακρὺς, μακρινός.

Εἶναι μακρὸν ὅ,τι ἔχει μᾶκρος, ἕκτασι· μακρινό, ὅ,τι βρίσκεται μακριά, καὶ λέγεται, ἄσχετα μὲ τὸ μέγεθός του, σχετικὰ μὲ τὴν ἀπόστασή του ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ μιλεῖ '.

Σανίδα —. Ἀλυσίδα —. Σημεῖο —. Ἄστρο —. Νὰ κάμετε ὅλοι μαζί μιὰ — σειρά. — ὁ λάκκος π' ἀνοιξε καὶ κλεῖ τὸ γίγαντά μου (Σολωμός).

6. Στερνός, τελευταῖος.

Ὅποιοι ἔρχεται ὕστερ' ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἶναι τελευταῖος. — Στερνός εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἀργότερα (χρονικὰ) ἀπὸ αὐτὸν δὲν ὑπάρχει πιά ἄλλος (μὲ τὸ στερνός σταματᾷ ἢ σειρά).

Οἱ — στὴν τάξη τους μποροῦν, ὅταν τὸ προσπαθήσουν, νὰ γίνουν πρῶτοι. Πειθαίοντας εἶπε τὰ — λόγια τοῦ χωρισμοῦ. Ξαναγύρισε τὴν — σιγμὴ νὰ μοῦ πῆ κάτι ποὺ εἶχε ξεχάσει. — μου γνώση νὰ σ' εἶχα πρῶτα. Μπορεῖ νὰ εἶναι κανεὶς —, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει πὼς θὰ εἶναι καὶ ὁ —.

7. Δέρνω, ξυλοφορτόνω, χτυπῶ.

Χτυπᾷ κανεὶς ἕνα ἀντικείμενο, ζῶο ἢ ἄνθρωπο, χωρὶς νὰ θέλη, κατὰ τύχη, ἢ στὸ θυμὸ του, γιὰ νὰ τὸν κάμη νὰ πονέση, ἢ γιὰ τιμω-

1. Ὑπάρχουν καὶ παραδείγματα ὅπου μποροῦμε νὰ μεταχειριστοῦμε κατὰ τὸ νόημα τῆς φράσης καὶ τὰ δυὸ συνώνυμα : μέρα μακριὰ ἢ μακρινή, ταξίδι μακρὸν ἢ μακρινό, ἐκδρομὴ, πόλεμος κτλ.

ρία¹.—Στὴν τελευταία αὐτῆ σημασίας συνωνυμῆ καὶ τὸ *δέρονω*, ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι ἔντονώτερο. Τὸ *δέρονω* προϋποθέτει πολλὰ χτυπήματα, περισσότερες ξυλιές ἀπὸ μία, ἐνῶ μπορεῖ νὰ χτυπήσῃ κανεὶς ἕναν ἄλλο καὶ μ' ἕνα μόνο χτύπημα.—Τὸ *ξυλοφοροῦν* ἐκφράζει πιὸ δυνατὰ καὶ παραστατικὰ ὅ,τι καὶ τὸ *δέρονω*.

Δὲν ἔβλεπε στὸ σκοιάδι καὶ με — ε. Σκυλὶ — μένο κακὸ κυνήγι κάνει (παροιμ.). **Ἐπιασαν τὸν κλέφτη στὰ σταφύλια καὶ τὸν —*.

8. Διάλεξη, κήρυγμα, λόγος, μάθημα, ὁμιλία.

**Ὁμιλία* εἶναι τὸ καθετὶ ποὺ λέγεται, εἴτε μὲ λίγα λόγια εἴτε μὲ πολλά.—*Μάθημα* εἶναι διδασκαλία δημόσια ἢ ἰδιωτική, ἰδίως ὅταν γίνεται σὲ σειρὰ ἀπὸ ταχτικές συγκεντρώσεις.—*Διάλεξη* ἢ *ὁμιλία* εἶναι δημόσιο μάθημα γιὰ μεγάλους.—*Κήρυγμα* λέγεται γιὰ ὁμιλία ἀπὸ τὴν ἔδρα ἢ ἀπὸ τὸν ἄμβωνα γιὰ θέμα θρησκευτικό.—*Λόγος* εἶναι ὁμιλία ἐπίσημη καὶ ρητορική.

Μόνο στὸ σχολεῖο μπορεῖ ἕνα παιδὶ νὰ παρακολουθῆ μὲ τάξη καὶ πειθαρχία . — (πληθ.) *ποὺ ἔχει νὰ κάμῃ* . — *του εἶναι σοβαρ. καὶ ἥσυχ.* — (πληθ.) *ἀπὸ εἰδικούς ἐπιστήμονες μπορεῖ νὰ εἶναι πολὺν διδαχτικ.* **Ἐπειτα ἀπὸ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας ἀκούσαμε* . (ἀόρ. ἄρ-θρο) *θεοῦ* . — *γιὰ τὴ δύναμη τῆς ἀγάπης*. *Εἶναι εὐκόλο νὰ κάνῃ κανεὶς — (πληθ.)*, μὰ εἶναι δύσκολο νὰ ζῆ σύμφωνα μὲ ὅσα διδάσκει. *Πρὶν ἀπὸ τίς ἐκλογές ἀκοῦμε ἀπὸ πολλοὺς πολιτικούς — γεμάτ. ὑποσχέσεις*.

ΜΑΘΗΜΑ 31.

Νὰ κάμῃς μικρὰς φράσεις, ὅπου νὰ ὑπάρχουν τ' ἀκόλουθα συνώνυμα.
(*Νὰ τίς κάμῃς ὁμοῦς ἔτσι ποὺ νὰ μὴν ταιριάζῃ στὴν καθεμίᾳ τους ἄλλο συνώνυμο ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ θὰ βάλῃς*).

Γούρνα, δεξαμενὴ, κολυμπήθρα, λεκάνη, στέγνα.

Λεκάνη εἶναι δοχεῖο πλατύστομο καὶ βαθύ, ἀλλὰ καὶ κάμπος μεγάλος μὲ βουνὰ γύρω, ἢ θάλασσα μεγάλη κλειστή, καθὼς λ.χ. ἡ Μεσόγειος.—*Γούρνα* εἶναι φυσικὴ κοιλότητα ὅπου μαζεύεται νερό, ἢ λεκάνη πέτρινη πλυσταριοῦ, βρύσης, λουτροῦ.—*Δεξαμενὴ* λέγεται τεχνητὴ ἀποθήκη μεγάλῃ, ὅπου συγκεντρώνεται γιὰ τὴν κοινότητα νερὸ γιὰ νὰ πίνουν, γιὰ νὰ λούζονται, γιὰ τὸ πότισμα τῶν περιβολιῶν, ἢ στὰ ναυπηγεῖα γιὰ νὰ καθαρίζονται τὰ πλοῖα.—*Στέγνα* εἶναι δεξαμενὴ γιὰ νερό.—*Κολυμπήθρα* εἶναι τὸ ἱερὸ σκεῦος ὅπου βαφτίζονται τὰ μωρά.

1. Λέμε καὶ μεταφορικά : *χτυπῶ* τὸ κουδούνι, *χτυπᾶ* ἡ καμπάνα, τὸ ρολοί, ἀντὶ *σημαίνω*.

Ἀποθήκη, κελάρι.

Ἀποθήκη λέγεται τὸ δωμάτιο ἢ τὸ χτίριο ὅπου ἀποθέτομε καὶ φυλάγομε τροφίμα, προϊόντα, ἐργαλεῖα κτλ. γιὰ χρῆσιν μας ἢ γιὰ πούλημα.—*Κελάρι* εἶναι σπιτική ἀποθήκη τροφίμων.

Γυρεύω, πασπατεύω, ψάχνω.

Γυρεύω εἶναι ἡ γενικὴ λέξις γυρεύομε γιὰ νὰ βροῦμε κάτι πὺ χάσαμε ἢ πὺ δὲν τὸ ἔχομε.—Τὸ *ψάχνω* προϋποθέτει προσεχτικότερη ἔρευνα γιὰ νὰ ἀνακαλυφτῆ κάτι.—*Πασπατεύω* λέγεται γιὰ ἀναζήτησιν μὲ τὰ χέρια, πὺ μπορεῖ νὰ γίνεται καὶ λίγο στὴν τύχη, λ.χ. στὸ σ-στάδι.

Διαλέγω, ἐκλέγω.

Διαλέγω λέγεται γιὰ τὴν προτίμησιν πὺ ἔχει ἢ πὺ δείχνει κανεὶς ἐξεωρίζοντας ἓνα πράγμα ἀπὸ ἄλλο.—*Ἐκλέγω* λέγεται γιὰ κάποιον πὺ διαλέγομε μὲ ψηφοφορία (ἢ σύμφωνα μὲ ὀρισμένη τάξιν) γιὰ ἓνα λειτουργήμα, μιὰ θέσιν, ἓνα ἀξίωμα.

Βλαβερός, ἐπικίνδυνος.

Βλαβερός εἶναι ἐκεῖνος πὺ προξενεῖ βλάβες.—*Ἐπικίνδυνος* εἶναι ἐκεῖνος πὺ μπορεῖ νὰ κάμῃ μεγάλο κακό.

ΜΑΘΗΜΑ 32.

Παραθέτονται διάφορα συνώνυμα. Νὰ συνδυαστῆ τὸ καθένα σὲ μιὰ ταιριαστὴ φράσιν μὲ μιὰ ἀπὸ τὶς λέξεις πὺ ἀκολουθοῦν μέσα στὴν παρένθεσιν.

Ἀκολουθῶ, συνοδεύω, συντροφεύω (ἀποστολή, ἀρχηγός, φίλος) ¹.

Ἀλλάζω, ἀνταλλάζω (γραμματόσημα, δαχτυλίδια (τοῦ ἀρραβώνα), πουκάμισο).

Ἀνακαλύφθηκε, βρέθηκε, ἐφευρέθηκε (Ἀμερικὴ, ρολοὶ χαμένο, τυπογραφία).

Ἀπλώνω, ἐκτείνω, τεντώνω (γραμμὴ, λαιμός, λάστιχο, χέρι) ¹.

Βελάζει, γουλιίζει (γουρλιίζει), κακαρίζει, καρκαριέται ², *μουγκρίζει* (βόδι, γουρούνι, κότα, πρόβατο).

Βρέχω, ποτίζω (ὁ οὐρανός, τὸ ποτάμι) ³.

Βροχερός, βρόχινος (καιρός, νερό).

Γέρω, λυγίζω (βάρκα, γόνατο, σαμάρι ⁴, ἀπὸ τὰ βάσανα, τὰ κλωνάρια ἀπὸ τὸν καρπό, βέργα πὺ — δὲν τσακίζεται).

1. Στὰ παραδείγματα αὐτὰ οἱ λέξεις σὲ παρένθεσιν θὰ χρησιμέψουν γιὰ ἀντικείμενα τῶν ρημάτων.— 2. Τὸ λένε γιὰ τὴν κότα ὅταν κάμῃ τὸ αὐγό.— 3. Στὰ παραδείγματα αὐτὰ οἱ λέξεις σὲ παρένθεσιν θὰ χρησιμέψουν γιὰ ὑποκείμενα.— 4. Στὰ παραδείγματα αὐτὰ τὰ ρήματα εἶναι ἀμετάβαρα.

- Διαιρῶ, μοιράζω (ροδάκινο σὲ δυὸ παιδιά, κύκλος σὲ ἵσα μέρη) ¹.
 Διατηρῶ, φυλάγω (μυστικό, τρόφιμα, πρόβατα) ¹.
 Διαφωτίζω, φωτίζω (ἐξήγηση, λάμπα).
²Επιβάλλω, παραγγέλλω, ἐπαγορεύω (γιατρικό, ὄροι συμφωνίας, φόροι) ¹.
 Ζουγραφίζω, χρωματίζω (ὁ βαφέας, ὁ ζωγράφος).
 Κοντός, σύντομος (λόγος, παντελόνι).
 Θρηνμματίζω, κομματιάζω, σπάζω, τσακίζω, (καθρέφτης, κλαδί, παξιμάδι, πόδι, τὰ σκυλιὰ τὸν -σαν).
 Μακρὺς, ψηλὸς (ἄντρας, βουνά, κλωστή, λάκκος, μαλλιά, παντελόνι).
 Σαπίζω, χαλῶ (κρέας, σπόρος, φροῦτα, ψάρι) ⁴.
 Τελειώνω, συμπληρώνω (κάτι ἀρχινισμένο, κάτι τελειωμένο, μιὰ πρόταση, τὸ ἐργόχειρό μου, σοῦ δίνω αὐτὰ τὰ τρία ψηφία καὶ μὲ ἄλλα δυὸ πού θὰ βάλῃς στὴν ἀρχὴ νὰ -ης μιὰ λέξη).
 Τρέφω, τροφοδοτῶ (παιδί, πληθυσμός, σκύλος, στρατός).

ΜΑΘΗΜΑ 33.

Μερικὰ συνώνυμα ἐκφράζουν τὴν ἴδια ἔννοια ἀλλὰ μὲ διαφορετικὴ κάθε φορὰ δύναμη, μὲ τρόπο πού νὰ παρουσιάζουν στὴ σειρὰ σὰ μιὰ σκάλα. Ἔτσι τὰ συνώνυμα ζέστη — κάψα — λάβρα ἐκφράζουν ὅλα τους τὴν ἴδια γενικὴ ἰδέα, τὴ ζέση· αὐτὴ ὅμως παρουσιάζεται σὲ κάθε συνώνυμο μὲ διαφορετικὴ ἔνταση, καὶ ὅλο καὶ μεγαλύτερη.

Ἡ ζέση μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ εὐχάριστη, προπάντων τὸ χειμώνα, καὶ νὰ τὴν ἀποζητοῦμε. Ἡ κάψα εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ ζέση· ὑπάρχει μόνο τὸ καλοκαίρι καὶ μᾶς κάνει συνήθως νὰ ὑποφέρουμε Ἡ λάβρα πάλι εἶναι πάντα ἐξαιρετικὰ ἀνυπόφορη γιὰ τὸν ἄνθρωπο—σὰ νὰ βρῖσκεται μέσα στὸ καμίνι—καὶ εἶναι σχεδὸν χειρότερη καὶ ἀπὸ τὴ φωτιά : «φωτιά καὶ λάβρα».

Στ' ἀκόλουθα παραδείγματα, τὰ συνώνυμα εἶναι καταταγμένα μὲ τὴν ἀλφαβητικὴν σειρὰ. Νὰ τὰ κατατάξῃς κλιμακωτὰ, ἔτσι πού ἡ ἔννοια πού ἐκφράζουν νὰ παρουσιάζεται ὅλο καὶ πιὸ δυνατῆ.

ἀμαρτία, ἔγκλημα, φταιξιμο	κατέχω, ξέρω
ἀνήσυχος, πανικόβλητος, τρομαγμένος, φοβισμένος	ἐπιθυμῶ, λαχταρῶ, ποθῶ
ἀνόητος, ἀπλοϊκός, βλάκας, κοντὸς	ἐργαλεῖο, μηχανή
γλυκοχαράζει, χαράζει, φέγγει	θλίψη, λύπη, καημός, σπαραγμός
βροχή, κατακλυσμός, νεροποντή, ψιγάλα	θρηνμματίζω, θρηνψαλιάζω, κομματιάζω, ραίζω, σπάζω
γαργίζω, οὐρλιάζω	καλύβι, μέγαρο, παλάτι, σπίτι
	κόλπος, λιμένας, ὄρμος

κωμόπολη, μεγαλόπολη, πόλη, χω- ριό, χωριουδάκι	οικονόμος, σφιχτοχέρης, σπαγγο- ραμμένος, φιλάργυρος
ξεφωνίζω, σκούζω, φωνάζω	παραγγέλνω, προστάζω, συσταίνω
μεγάλος, πελώριος	περπατιῶ, πετιῶ, τρέχω

ΜΑΘΗΜΑ 34.

IV' αντικαταστήσης με συνώνυμες τις εκφράσεις πού τυπώνονται με πλάγια γράμματα ¹.

²Απόρησα ² με τὰ νέα πού ἄκουσα.

Θὰ καταφέρει τάχα νὰ φανῆ στήν ὄρα ;

⁴Ἡ νεώτερη ἀδερφή του μένει σέ μιὰ μικρὴ πόλη.

Πολλὲς φορὲς ³ παλιὲς λέξεις παίρνουν καινούρια σημασία.

⁶Ὁ Χάρος τὰ γιαιτρεύει ὅλα.

⁷Ἡ δόξα εἶναι λιγόζωη.

Στὸ γιαιλό εἶναι ἀγκυροβολημένες πολλὲς βάρκες.

Οἱ γλῶσσες ἀλλάζουν με τὸν καιρό.

Εἶναι μιὰ χαρὰ νὰ βλέπης τὰ μικρὰ παιδιὰ νὰ παίζουν ξένοιαστα.

Αὐτὸ τὸ στενὸ εἶναι κοντὰ στὸ κέντρο τοῦ χωριοῦ.

⁸Ἡ εὐχαρίστηση πού νιώθω αὐτὴν τῆ στιγμῆ ⁵ εἶναι μεγάλη.

⁹Ἡ Κασσάνδρα εἶχε λάβει ἀπὸ τὸν ³Απόλλωνα τὸ χάρισμα νὰ προφη-
τεύη τὰ μελλούμενα.

Μόλις πλαγιάσω στὸ κρεβάτι, ἀμέσως ² ἀποκοιμιέμαι.

Τὰ ἔργα του θυμίζουν ἄθλους ἡμιθέων.

⁷Ἡ μονὴ βρίσκεται πλάι στὸ γιαιλό. Στὸ κέντρο τὸ ἐκκλησιδάκι καὶ
γύρω τὰ κελιά τῶν καλόγερων.

Οἱ πρόγονοί μας ἦταν γενναῖοι ἄνθρωποι.

⁹Ὅταν ξεχειλίζη ὁ Στρυμόνας ἀφανίζει τὰ χωριά.

ΜΑΘΗΜΑ 35.

Νὰ βεῖς ὡς δύο συνώνυμα γιὰ καθεμιὰ ἀπὸ τὶς ἀκόλουθες λέξεις.

²Απομεινάρι, ἄτυχος, διάβολος, διόλου, διορθῶνω, ἐξαίσιος, κινῶ,
κολόνα, ὀνομαστός, παλικάρι, συλλογίζομαι, χροῖματα.

1. Στὶς ἀκόλουθες φράσεις τὰ συνώνυμα πού θ' ἀναζητηθοῦν μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ λέξεις πού συνωνυμοῦν γιὰ τὸ νόημα πού παίρνουν στὴ φράση, ἐνῶ ἡ συνωνυμία τους δὲν εἶναι τόσο μεγάλη.— 2. Ἡ λέξη αὐτὴ μπορεῖ ν' ἀποδοθῆ καὶ με συνώνυμη ἐκφραση ἀπὸ περισσότερες λέξεις.— 3. Ἡ ἐκφραση αὐτὴ ν' ἀποδοθῆ μ' ἓνα ἐπίρρημα.

ΜΑΘΗΜΑ 36.

Νὰ σχηματίσης μιὰ φράση γιὰ τὸ καθένα ἀπὸ τ' ἀκόλουθα συνώνυμα.
Σάκος, σακί (τσουβάλι), σακούλα, σάκα, σακίδιο, ἄσκι (τουλούμι),
δισάκι, ταγάρι — Κουδούνι, κουδουνίστρα, καμπάνα, σήμαντρο.

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ο Ρ Ι Σ Μ Ο Σ

«Δείχτης εἶναι τὸ δεύτερο δάχτυλο τοῦ χεριοῦ». Τῇ φράσει «τὸ δεύτερο δάχτυλο τοῦ χεριοῦ» τὴν ὀνομάζομε ὀ ρ ι σ μ ὁ, ἐπειδὴ ὀρίζε τί σημαίνει *δείχτης*. Ἐν ἄλλῃ φράσει αὐτῇ καὶ ἔλεγα, ἄς ποῦμε, πὼς «δείχτης εἶναι τὸ μεσιανὸ δάχτυλο τοῦ χεριοῦ» ἢ ὅτι «δείχτης εἶναι τὸ δεύτερο δάχτυλο τῶν ἄκρων» δηλαδὴ τῶν χερῶν καὶ τῶν ποδιῶν, δὲ θὰ εἴχαμε σωστὸ ὀρισμὸν, ἀφοῦ δὲ θὰ ὀρίζα σωστὰ μὲ τῇ φράσει μου ἐκείνῃ πὺ σημαίνει ὁ δείχτης.

ΜΑΘΗΜΑ 37.

Δίνονται οἱ ὀρισμοί. Νὰ βρῆς τις λέξεις (οὐσιαστικά).

Ἡ κατοικία τῶν πουλιῶν.

Μικρὸ τετράποδο ζῶο σκεπασμένον μὲ ἀγκάθια.

Τὰ μπροστινὰ μεγάλα ποδάρια τοῦ καβουριοῦ.

Τὰ ποδάρια τοῦ ὀχταποδιοῦ.

Εἶδος σαύρα, πὸν παίρνει τὸ χρῶμα τῶν γύρω πραγμάτων.

Μέρος τοῦ δάσους χωρὶς δέντρα.

Τὸ ἐμπρὸς μέρος τοῦ πλοίου. — Τὸ πίσω μέρος τοῦ πλοίου.

Τὸ πάνω μέρος σὺς πλευρὰς τοῦ καραβιοῦ ἢ τῆς βάρκας, ὅπου ἀκουμποῦν τὰ κουπιά.

Βράχοι κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσης.

Τὸ μέρος ὅπου κόβονται δύο δρόμοι.

Τὸ μέρος ὅπου ἕνας δρόμος κόβεται σὲ δύο.

Ἡ τιμὴ πὸν πληρώνομε γιὰ νὰ ἐξαγοράσωμε ἕναν αἰχμάλωτον.

Μικρόσωμος ἀνθρωπάκος γνωστὸς ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ παραμύθια.

Τέρας τῶν ἑλληνικῶν παραμυθιῶν μὲ μεγάλη σωματικὴ δύναμη, πὸν τρώει καὶ ἀνθρώπους.

Μυθικὸ φίδι μ' ἐννιά κεφάλια, πὸν ξανάβγαιναν ὅταν κόβονταν.

Μυθικὸ ζῶον μ' ἑκατὸ μάτια.

Μυθικὰ τέρατα μισὸ γυναικες καὶ μισὸ ψάρια, πὸν μὲ τὰ τραγούδια τοὺς μάγευαν καὶ πλάνευαν τοὺς ταξιδιωτὰς.

Μιά δεσμίδα στάχνα.

Πολλά δεμάτια στάχνα συναγμένα κοντά στο άλωνι.

Τὸ ὑπόγειο τοῦ χωρικοῦ σπιτιοῦ, πὸν χρησιμοποιεῖ γιὰ ἀποθήκη.

Ἐύλιος κάδος ὅπου ἀρμέγουν τὸ γάλα.

Λεπτὸ καὶ πλατὺ κομμάτι ἀπὸ ψωμί, πεπόνι, τυρὶ κτλ.

ΜΑΘΗΜΑ 38.

Δίνονται οἱ ὀρισμοί. Νὰ βρῆς τὶς λέξεις (εἰρήματα).

Περπατῶ μὲ τὰ τέσσερα (ιδίως γιὰ τὰ μωρὰ).

*Απλώνω τὰ μέλη τοῦ κορμοῦ ἀπὸ κούραση ἢ ἀτονία.

Προφυλάγομαι σὲ μέρος πὸν δὲν τὸ πιάνει ὁ ἄνεμος.

*Απαλλάσσω ἀπὸ μιὰ κατηγορία.

Γεμίζω ἓνα πιῶμα μὲ ἀντισηπτικά γιὰ νὰ προλάβω τὴ σήψη του.

*Υψώνομαι μὲ τὸ ἀεροπλάνο πάνω ἀπὸ τὴ γῆ.

Χύνω ἓνα ὑγρὸ ἀπὸ ἓνα ἀγγεῖο σὲ ἄλλο.

Λέγεται γιὰ ἓνα κανάτι καὶ γιὰ κάθε δοχεῖο πὸν ἰδρώνει καὶ ἔτσι κρυνώνει τὸ ὑγρὸ μέσα του.

Λέγεται γιὰ τὸν ἤχο πὸν βγάζει τὸ κρέας ὅταν καίγεται.

Λέγεται γιὰ τὰ μωρὰ κυρίως ὅταν βγάζουν διαπεραστικές φωνές.

Λέγεται γιὰ τὴ φωνὴ τῆς γάτας — τοῦ σκυλιοῦ — τοῦ ἀλόγου — τοῦ βοδιοῦ — τῆς κότας.

Λέγεται γιὰ τὴ γάτα πὸν σηκώνει τρομαγμένη τὶς τρίχες τῆς.

Λέγεται γιὰ τὸ πουλὶ πὸν πετᾷ στὸν ἀέρα μὲ ἀνοιχτὰ φτερὰ χωρὶς νὰ φαίνεται πὸς τὰ σαλεύει.

Λέγεται γιὰ καρᾶβια πὸν ταξιδεύουν μὲ ἀνοιχτὰ πανιά.

Λέγεται γιὰ τὰ δόντια πὸν χτυποῦν στὸ δυνατὸ κροῦ.

Λέγεται γιὰ τὸ ἄλογο πὸν ρουθουνίζει δυνατὰ ἀπὸ ἀνυπομονησία.

ΜΑΘΗΜΑ 39.

Νὰ ὀρίσης τὶς ἀκόλουθες λέξεις.

Κουφόβραση

Πατερίτσα

*Αλφάβητο

Λιοπύρι

Καθαρὴ Δευτέρα

Εἰσαγωγικά

Στάνη

*Ακοίμητο καντήλι

*Αμφίβιο

ΜΑΘΗΜΑ 40.

Δίνονται οἱ ὀρισμοί. Νὰ βρῆς τὶς ἀντίστοιχες λέξεις (οὐσιαστικά).

Ἀνὸ κορμοὶ δέντρον πὸν βγαίνουν ἀπὸ τὴν ἴδια ρίζα.

*Ὁ κοχλίας τοῦ αὐτιοῦ.

Ὁ δρόμος πὸν κάνει ἕνα οὐράνιο σῶμα.

Μικρὸς πλανήτης πὸν ἀκολουθεῖ μεγάλο γυρίζοντας γύρω του
Οἱ ἀλλαγές πὸν παρουσιάζει τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ.

Ἀστρονομικὸ ὄργανο πὸν βοηθεῖ νὰ μελετοῦμε τὰ οὐράνια σώματα.

Τὸ φῶς πὸν φαίνεται ἀκόμη, ἀφοῦ δύση ὁ ἥλιος, ὥσπου νὰ νυχτώσῃ.

Ἡ ὥρα τῆς μέρας ἀμέσως πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.

Ἡ ραχοκοκαλιὰ τοῦ ψαριοῦ.

Κάμποι ἄγονοι στὴ Ρωσία.

Τὸ κρεμασιτὸ σίδερο τῆς καμπάνας, πὸν χτυπᾷ καὶ γεννᾷ τὸν ἦχο.

Τροφὴ τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν θεῶν.

Γειτόνεμα δύο φωνηέντων σὲ δυὸ γειτονικὲς συλλαβὲς ἢ λέξεις.

Τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ πὸν μποροῦμε νὰ τὸ περάσωμε μὲ τὰ πόδια.

Ἡ κλήρωση πὸν κάνουν τὰ παιδιά στὸ παιχνίδι ἀπαγγέλλοντας λόγια
χωρὶς νόημα.

Εἶδος κομπολόι καλογερικὸ γιὰ τὶς προσευχὲς μὲ κόμπους πὸν δὲν
ἀλλάζουν θέση.

Νέες ὁμορφες γυναικὲς πὸν ζοῦν κατὰ τὴ λαϊκὴ παράδοση κοντὰ στὰ
νερά καὶ στὰ δάση.

Νόμισμα πὸν βάζουν στὸ στόμα τοῦ νεκροῦ σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλ-
λάδας¹.

Σύντομος ἐκκλησιαστικὸς ὕμνος.

Βοηθὸς τοῦ ψάλτη, πὸν ἀπαγγέλλει πρὶν ἀπὸ αὐτὸν τοὺς ἐκκλησια-
στικὸς ὕμνους.

Τὸ ὑψωμένο δάπεδο τῆς ἐκκλησίας ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ἅγιο βῆμα.

Ὁ πατέρας τοῦ παπποῦ.

Ἀδέρφια πὸν ἔχουν κοινὸ μόνο τὸν ἕνα ἀπὸ τοὺς δυὸ γονεῖς.

Ἐκεῖνος πὸν γίνεται φίλος καὶ σὰν ἀδερφὸς ἔπειτα ἀπὸ θρησκευ-
τικὴ τελετὴ.

Τιμητικὸς τίτλος πὸν προσθέτεται στ' ὄνομα τῶν προσκυνητῶν πὸν
πᾶνε στὸν Ἅγιο Τάφο.

Μυθικὸ πρόσωπο μ' ἕνα μάτι στὴ μέση τοῦ μετώπου.

Μυθικὸ τέρας, μισὸ ἄλογο καὶ μισὸ ἄνθρωπος.

ΜΑΘΗΜΑ 41.

Πῶς ὀνομάζομε τὸν ἄνθρωπο πὸν τοῦ λείπει. (Ἡ λέξη πὸν θὰ βρῆς
εἶναι ἐπίθετο, ἢ σὰν ἐπίθετο) :

1. Εἶναι συνήθεια διατηρημένη ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα, πὸν πλήρωσαν οἱ
νεκροὶ τὸ Χάροντα γιὰ νὰ τοὺς περάσῃ μὲ τὸ πορθμεῖο του στὸν Ἅδη.

1. Τὸ ἓνα μάτι ;	6. Μουστάκι καὶ γένεια ;	10. Τὸ χέρι ;
2. Τὰ δύο μάτια ;	7. Οἱ γονιοὶ (γιὰ παιδιὰ) ;	11. Τὸ λογικὸ ;
3. Ἡ ἀκοή ;	8. Ἐνα ἢ περισσότερα	12. Ἡ ὑγεία ;
4. Τὰ μαλλιά ;	μέλῃ ;	13. Ἡ ἐλευθερία ;
5. Τὰ δόντια ;	9. Τὸ ἓνα πόδι ;	14. Τὸ θάρος ;

Πῶς ὀνομάζομε ἀκόμη :

15. Τὸν ἄνθρωπο πὸν ἔχει ἓνα ἐλάττωμα στὸ σῶμα ;
16. Τὸν ἄνθρωπο πὸν μιλεῖ ἀργὰ καὶ δύσκολα ;
17. Τὸν ἄνθρωπο πὸν δυσκολεύεται νὰ προφέρῃ τὸ σ ;
18. Τῇ γυναίκα πὸν ἔχασε τὸν ἄντρα της ;
19. Τὸ παιδὶ πὸν ἔχασε τὴ μητέρα του ;
20. Τὸν ἄντρα πὸν ἔχασε τὴ γυναίκα του ;
21. Τὴν πόλιν πὸν τῆς λείπουν οἱ κάτοικοι ;
22. Τὸ κομμμένο λουλούδι πὸν τοῦ λείπει ἡ φρεσκάδα ;
23. Τὸ ρυάκι πὸν τοῦ λείπει τὸ νερό ;

ΜΑΘΗΜΑ 42.

Δίνονται οἱ ὀρισμοί. Νὰ βρῆς τὶς λέξεις (οὐσιαστικὰ ἢ καὶ ἐπίθετα ποὶ καταντοῦν οὐσιαστικὰ).

Μέρος ὅπου ξεχειμάζουν τὰ κοπάδια· μέρος φυλαγμένο ἀπὸ τὶς κατοχειμωνιές.

Λιθάρια στὸ ποτάμι γιὰ νὰ περνοῦν πατώντας ἀπάνω τους.

Ἡ ρόδα τοῦ μύλου.

Πλαγιά ἀπότομη στὸ βουνό, γεμάτη λιθάρια.

Μέρος φυλαγμένο ἀπὸ τὸν ἄνεμο.

Μηχανὴ τοῦ πλοίου πὸν φορτώνει καὶ ξεφορτώνει τὰ ἐμπορεύματα.

Κυκλικὸς χορὸς κρητικὸς μὲ πέντε πηδηχτὰ πηδήματα.

Μνημόσυνο τὴν τρίτῃ μέρα ἀπὸ τὸ θάνατο.

Νηστεία σαράντα ἡμερῶν πρὶν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα.

Λαϊκὴ προσωποποιία τοῦ θανάτου.

Γυναῖκες πὸν κατὰ τὴ λαϊκὴ παράδοση ὀρίζουν τὴν τύχη τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ πατημασιές τοῦ ζώου ἢ τοῦ ἀνθρώπου στὸ δρόμο, καθὼς καὶ ὁ δρόμος πὸν ἀνοίγεται στὸ χιόνι.

Τὸ πανὶ πὸν δένουν τὰ μάτια τοῦ ζώου ὅταν γυρίζῃ τὸ μάγγανο, γιὰ νὰ μὴ ζαλλίξεται.

Τ' ὄργανο τῆς ἀκοῆς. — Τ' ὄργανο τῆς ὄσφρησης.

Ἐκεῖνος πὸν μιλεῖ τὴν ἴδια γλώσσα μ' ἓναν ἄλλο.

Ἐκεῖνος πὸν τὰ ρίχνει ὅλα στὴ μοίρα.

Ὁ μάρτυρας πὸν εἶδε κάτι μὲ τὰ μάτια του.

Γιατρός εἰδικὸς γιὰ τ' αὐτιά.

Γιατρός εἰδικὸς γιὰ τὴ μύτη.

Σύμφωνα πὸν προφέρονται μόνο μιὰ συγμῆ.

Σύμφωνα πὸν μποροῦμε νὰ τὰ προφέρουμε βαστώντας τὴ φωνή.

Μηχάνημα γιὰ νὰ συνομιλοῦμε ἀπὸ μακρινές ἀποστάσεις.

Διακοπὴ τῶν πολεμικῶν ἐχθροπραξιῶν γιὰ ὀρισμένο καιρὸ.

Ὁμιλος ἐμπόρων ἢ προσκυνητῶν πὸν συνταξιδεύουν μὲ καμηῆλες στὴν ἔρημο.

Τὸ στόμιο τοῦ ἠφραΐστειου.

Πρόσωπο πὸν πιάνεται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς γιὰ ἐγγύηση ἢ γιὰ ἀσφάλεια ἀπὸ ἐνδεχόμενες ταραχές.

ΜΑΘΗΜΑ 43.

Δίνονται οἱ ὀρισμοί. Νὰ βρῆς τὶς λέξεις (οὐσιαστικὰ ἢ ἐπίθετα).

Μαντεία λαϊκῆ πὸν συνηθίζεται στίς 23 Ἰουνίου, τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς τοῦ Ἀι-Γιαννιοῦ.

Νερὸ πὸν μεταφέρουν οἱ γυναῖκες σιωπηλὰ ἀπὸ τὴν πηγὴ ἢ τὸ πηγάδι τὴν Πρωτοχρονιά ἢ γιὰ τὸν κλήδονα¹.

Ἐργαλεῖο γιὰ ψάρεμα, σὰ μεγάλο πιρουνί μὲ μυτερὰ βελόνια κάτω (πὸν ἔχουν στὴν ἄκρη λοξὸ ἀγκάθι).

Ἐργαλεῖο πὸν δείχνει τὴ θερμοκρασία.

Ἐργαλεῖο πὸν δείχνει τὴν πίεση τοῦ ἀέρα καὶ τὶς ἀλλαγές τοῦ καιροῦ.

Προβιά λιονταριοῦ.

Ὁ,τι ἔχει σχέση μὲ τὰ μάτια.

Ἀγῶνες ὅπου παραβγαίνουν στὸ τρέξιμο ἄλογα.

Ἐκεῖνος πὸν ἔχει δουλειά του νὰ νοιάζεται τ' ἄλογα.

Κλάδος τῆς ἐπιστήμης πὸν μελετᾷ τὰ κρασιά.

Κλάδος τῆς ἐπιστήμης πὸν μελετᾷ τὰ ψάρια.

Τὸ μέρος θεατρικῆς σκηνῆς ὅπου ἕνας ἠθοποιὸς μιλεῖ μόνος του.

Ἡ μεγάλη γιορτὴ στὴν ἀρχαία Ἀθήνα μὲ τὴν πομπὴ γιὰ τιμὴ τῆς Ἀθηνᾶς.

Διάταξη τῆς νομοθεσίας τοῦ Σόλωνα πὸν ἀλάφρωσε τὰ χρέη.

Δόφος ὅπου συναζόταν στὴν ἀρχαία Ἀθήνα ἢ ἐκκλησία τοῦ δήμου.

Νόμος πὸν ἐξόριζε γιὰ δέκα χρόνια ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἀθήνα πο-

1. Ἡ λέξη πὸν θὰ βρῆς εἶναι οὐσιαστικὸ μαζί μ' ἕνα ἐπίθετο.

λίτες πὸν νομίζονταν ἐπικίνδυνοι στὴ δημοκρατία μὲ τὴν πολιτικὴν τους ἐπιρροήν.

Παλιὸ καὶ ἀνώτατο δικαστήριον στὴν ἀρχαία Ἀθήνα

Ἔλεγε ἀπὸ ξύλου πὸν βοήθησε τοὺς Ἕλληνας νὰ πάρουν τὴν Τροία.

Ἔθιμο στὴν ἀρχαία Σπάρτη πὸν ἐξέδριζε τοὺς ξένους, διὰ τὴν φόβον νὰ ἐπιδράσουν κακὰ στὰ ἔθνη τῆς ἢ νὰ μυηθοῦν στὰ μυστικά τῆς.

Ὄνομα πὸν δινόταν στὸ διάδοχο τοῦ θρόνου διὰ γεννιόταν ὅσο ζοῦσε ἀκόμη ὁ πατέρας του.

Οἱ ντόπιοι παλιὸι κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς.

Τόπος προσευχῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. — Τῶν Χριστιανῶν. — Τῶν Ἰσραηλιτῶν. — Τῶν Μωαμεθανῶν.

Ναὸς τῶν Ἰνδῶν, τῶν Κινέζων.

Θρησκευτικὴ πομπὴ καὶ παρακλήσιον γιὰ νὰ σταματήσῃ ἕνα κακὸν

Τροφὴ πὸν ἔστειλε ὁ Θεὸς στοὺς Ἰσραηλίτες στὴν ἔρημον.

Τὸ βιβλίον μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. — Τοῦ Μωάμεθ. — Τοῦ Μωυσῆ.

ΜΑΘΗΜΑ 44.

Νὰ ὀρίσῃς τίς ἀκόλουθες λέξεις.

Κατάρτι	Κόλλυβα	Ἀντίποδες	Πόλεμος
Πρόμνη	Στασίδι	Πολιοῦχος	Ἵπομονή
Πλώρη	Ὀκτωήχι	Μανσωλεῖο	Παλικαριὰ

ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΑΡΟΙΜΙΑ

Ὅταν λέμε «Μὴν πῆς τοῦ πηγαδιοῦ : μπά, νὰ μὴ σοῦ πῆ : μπού», ἐννοοῦμε πὸς πολλὰς φορὰς φταῖμε ἑμεῖς οἱ ἴδιοι γιὰ ὅ,τι μᾶς λένε ἢ ὅ,τι παθαίνομε. Ἡ φράσις αὕτη εἶναι παροιμία. Παροιμία εἶναι λαϊκὴ φράσις πὸν ἐκφράζει μὲ λίγα λόγια μιὰ σημαντικὴ ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια αὕτη ἐκφράζεται μὲ μιὰ ἀλληγορίαν, δηλαδὴ μὲ λόγια πὸν ἔχουν ἄλλο νόημα ἀπὸ ἐκεῖνο πὸν λένε. Ἔτσι μὲ τὴν παροιμίαν πὸν εἶδαμε δὲν ἐννοοῦμε πὸς δὲν πρέπει νὰ λῆ κανεὶς στὸ πηγάδι «μπά», γιὰ νὰ μὴ ἀκούσῃ «μπού», παρὰ ὅτι δὲν πρέπει νὰ φερνοῦμαστε στοὺς ἄλλους μὲ τρόπο πὸν νὰ τοὺς δίνωμε ἀφορμὴν νὰ μᾶς ἐνοχλοῦν καὶ αὐτοί.

Στὶς παροιμίας δεῖχεται συχνὰ καὶ διάθεσις ἀστείας : «Εἶπε ὁ γαίδαρος τὸν πετεινὸν κεφάλαν». Ἀστεῖον εἶναι βέβαιον νὰ κατηγορήσῃ ὁ γαῖδαρος τὸν πετεινόν, πὸς ἔχει τίχα μεγάλο κεφάλαν.

Πολλὰς παροιμίας λέγονται ἀπὸ τόπον σὲ τόπον κάπως διαφορετικά.

ΜΑΘΗΜΑ 45.

Νὰ βρῆς σὲ ποιὰ περίσταση λέμε τις παρακάτω παροιμίες.

Γιὰ χάρη τοῦ βασιλικοῦ ποτίζεται κι ἡ γλάστρα.

Καθαρὸς οὐρανὸς ἀστραπὲς δὲ φοβᾶται.

Ἔτσι ὁποῖος κάτση μὲ στραβὸ ὡς τὸ βράδν ἀλληθωρίζει.

Ἔτσι Γιάννης παρὰ Γιαννάκης.

Τὸν ποντικὸ δὲ χωροῦσε ἡ τρύπα του κι ἔσερνε καὶ κολοκῦθα.

Ἔτσι ὁ εἶναι ὁ κάβουρας, τ' εἶν' τὸ ζουμί του ;

Γυρεύει μὲ τὸ βελόνι ν' ἀνοίξη πηγᾶδι.

Ἔτσι ὁποῖος δὲ θέλει νὰ ζυμῶση πέντε μέρες κοσκινίζει.

Φασούλι τὸ φασούλι γεμίζει τὸ σακούλι.

Τώρα στὰ γεράματα, μάθε, γέρο, γράμματα.

Ἔτσι ἔλα, παππού μου, νὰ σοῦ δείξω τ' ἀμπελοχώρατά σου.

Ἔτσι ἔγὼ τὸ λέω τοῦ σκύλου μου κι ὁ σκύλος στήν οὐρά του.

ΜΑΘΗΜΑ 46.

Νὰ βρῆς πότε λέμε τις παρακάτω παροιμίες.

Ἔτσι ὁποῖος δὲν παιναίει τὸ σπίτι του πέφτει καὶ τὸν πλακώνει.

Κάθε θάμα τρεῖς ἡμέρες.

Πέσε πίτα νὰ σὲ φάω.

Πίσω ἔχει ἡ ἀχλάδα τὴν οὐρά.

Κάθε μέρα δὲν εἶναι τ' Ἄι-Γιαννιοῦ.

Καινούριο κοσκινάκι μου, καὶ ποῦ νὰ σὲ κρεμάσω.

Δὲ θέλει ρύζι μὲ νερό, θέλει νερὸ μὲ ρύζι.

Πῆρε ὁ στραβὸς κατήφορο.

Κατὰ τὸ πάπλωμά σου ἄπλωνε τὰ ποδιάρια σου.

Ἔτσι ὁποῖος ἀνακατώνεται μὲ τὰ πίτουρα, τὸν τρωῖν οἱ κότες.

Στὸν κατήφορο κυλιέται κι ἡ χελώνα.

Κατὰ τὸ Μαστρογιάννη καὶ τὰ κοπέλια του.

Λεῖπει ὁ Μάρτης ἀπ' τὴ Σαρακοστή ;

Ἔτσι ἡ φτώχεια θέλει καλοπέραση.

Γιὰ νὰ μὴ φάη ὁ γάτος τὸ ψωμί, τρώει ὁ ποντικὸς τὰ ρούχα.

Ἔτσι ὁ καλὸς καρaboκῦρης στὴ φουρτούνα φαίνεται.

ΜΑΘΗΜΑ 47.

Νὰ βρῆς παροιμίες ποὺ νὰ ἔχουν ἓνα βαφτιστικὸ ὄνομα ἢ ἓνα ὄνομα ζῶου (ὡς ποῦμε λαγός, γάιδαρος, ἄλεπού, γάτα, ποντικὸς, κότα, κολοιός, κάβουρας ἢ ἄλλο) καὶ νὰ πῆς πότε τις λέμε.

ΜΑΘΗΜΑ 43.

Νὰ βρῆς παροιμίες, πὸν νὰ ἔχουν τὶς λέξεις Γιάννης, Πόλη, ἄγιος, γαμπρός, γένια, γελῶ, καὶ νὰ πῆς πότε τὶς λέμε.

ΜΑΘΗΜΑ 49.

Ὁ καθέννας ξέρει πολλές παροιμίες καὶ ἂν τύχη νὰ μὴν τὶς εἶπε ποτὲ ὅλες ὅσες ξέρει, τὶς ἔχει ἀκουστά. Ἔτσι δὲν εἶναι δύσκολο νὰ τὶς συμπληρώσῃ, ἂν τοῦ εἶναι γνωστὴ ἡ ἀρχὴ τους· ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλες, πὸν δὲν τὶς ἄκουσε ποτέ, δὲν εἶναι πάντα δύσκολο νὰ τοὺς προσθέσῃ ἓνα μέρος πὸν λείπει. Πρῶτα τὸν βοηθεῖ σ' αὐτὸ τὸ νόημά τους. — Ἐπειτα οἱ παροιμίες ξεχωρίζουν συχνὰ στὴ διατύπωσή τους ἀπὸ τὴ συνηθισμένη γλώσσα τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἀπαρτίζονται ἀπὸ δυὸ κομμάτια, μὲ κάποια ἀντιστοιχία μεταξὺ τους: *Καὶ τὰ βουνὰ ξεπέφτουνε κι οἱ κάμποι δυστυχοῦνε. Ὅλοι γουδί, κι αὐτὸς γουδοχέρι.* — Ἡ ἔχουν ὀρισμένο ρυθμὸ καὶ μέτρο, πὸν μᾶς κάνουν νὰ ξέρωμε πόσες συλλαβὲς πρέπει νὰ συμπληρωθοῦν: *Ἄλλα τὰ μάτια τοῦ λαγοῦ κι ἄλλα τῆς κουκουβάγιας. Στοιῦ κουφοῦ τὴν πόρτα ὅσο θέλεις βρόντα.* — Ἡ ἔχουν στὸ τέλος τῶν διπλῶν στίχων τους *δμοιοκαταληξίες*: *Ἦρθε κι ἄλλος ἀπ' τὴν Κῶ καὶ γυρεύει μερδικό.*

Νὰ συμπληρώσῃς καὶ ὕστερα νὰ ἐξηγήσῃς τὶς ἀκόλουθες παροιμίες. (Ὅπου στὰ παρακάτω παραδείγματα παραλείφθηκε μιὰ λέξη, σημειώνεται παύλα· ὅπου παραλείφθηκαν περισσότερες, σημειώνονται ἀποσιωπητικά).

Ἀὐτὸ γνωρίζε τὸ σκυλὶ τὸν — του.

Γιὰ τὸ — χάνει τὸ πέταλο.

Φταίει ὁ γάιδαρος καὶ δέρονται τὸ —.

Πέρασε ὁ καιρὸς πὸν δέναν τοὺς σκύλους μὲ τὰ —.

Ὅποιος φυλάει τὰ ροῦχα του ...

Ἐκύλησε ὁ τέντζερης καὶ ...

Τὸ καλὸ τὸ παλικάρι ξέρει ...

Ὅποιος ἔχει μαχαίρι, τρώει —.

Τί νὰ σοῦ πῶ, κρομμύδι μου, κάθε μπουκιὰ ...

Εἶναι πολλοὶ μπαρμπέροδες γιὰ τοῦ σπανοῦ ...

Τὰ ἴδια, Παντελάκη μου, τὰ ἴδια, ...

Ὅποιος ἔχει τὰ γένια, ...

Τάζει φούρνους μὲ καρβέλια καὶ λαγοὺς μὲ —.

Ὅσα δὲ φτάνει ἢ ἀλεποῦ τὰ κάνει —.

Σκυλὶ πὸν γαβγίζει δὲ —.

ΜΑΘΗΜΑ 50.

Νὰ ἐξηγήσης τὶς ἀκόλουθες παροιμίες.

“Όταν διψᾷ ἡ αὐλή σου γιὰ νερό, παρόξου μὴν τὸ χύσης.

“Αναβε τὸ λυχνάρι σου προτοῦ νὰ σέ ᾽βρῆ ἢ νύχτα.

Σὰ δὲν ἔχει τὸ καντήλι λάδι, ὅσο θέλεις ἀναβέ το.

Βασιλικὴ διαταγὴ καὶ τὰ σκυλιὰ δεμένα.

“Ἐχει ὁ καιρὸς γυρίσματα κι ὁ μήνας ἐβδομάδες.

“Ἐμπᾶτε, σκύλοι, ἀλέστε.

Δέκα τὰ λέμε καὶ τρία τὰ βρίζομε.

Μὲ τὸ νοῦ πλουταίνει ἢ κόρη, μὲ τὸν ὕπνο ἢ ἀκαμάτρα.

“Ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ κατεβαίνει ἀπ’ τὰ κεραμίδια.

“Ο λόγος σου μὲ χόρτασε καὶ τὸ ψωμί σου φά’ το (λέγεται καὶ εἰρωνικᾶ)

Βαρεῖ τὸ σαμάρι ν’ ἀκούσῃ ὁ γάιδαρος.

Πόθε νὰ πιάσῃς ἀχινὸ καὶ νὰ μὴ σ’ ἀγκυλώσῃ ;

Οἱ πολλὲς γνῶμες βουλιάζουν τὸ καράβι.

ΜΑΘΗΜΑ 51.

Νὰ βρεθοῦν οἱ παροιμίες ποὺ ἔχουν τὸ ἀκόλουθο νόημα.

Νὰ μὴν πολυπιστεύῃς, ὅταν ἀκοῦς νὰ σοῦ τάξουν πολλὰ.

Προσπαθοῦμε νὰ φυλαξομε κάτι κρυφό, ποὺ τὸ ξέρουν ὅλοι.

Πρέπει νὰ βοηθοῦμε τοὺς ἄλλους χωρὶς νὰ προσδοκοῦμε νὰ μᾶς τὸ ἀποδώσουν.

Πέρασαν τὰ χρόνια ποὺ ἦταν ὅλα εὔκολα.

Λέγεται γιὰ ἐκεῖνον ποὺ φροντίζει γιὰ πράματα δευτερώτερα, τὴν ὥρα ποὺ λείπουν τ’ ἀπαραίτητα καὶ πολὺ πῶς χρειάζομενα.

“Όπου ἀνακατώνονται πολλοὶ δύσκολο νὰ γίνῃ σωστὴ δουλειά.

“Όταν πεινᾷ κανεὶς, δὲν ἔχει κέφι.

Τὰ λόγια μας ἢ οἱ συμβουλές μας δὲν πιάνουν σὲ κάποιον· δὲ μένουν στὸ κεφάλι του.

“Όποιος κυνηγᾷ δυὸ δουλειὲς μαζί, κινδυνεύει νὰ μὴν πετύχῃ καμιά.

ΜΑΘΗΜΑ 52.

“Αν προσέξομε καλύτερα τὶς παροιμίες, βλέπομε πὼς πολλὲς τους παρουσιάζουν κάτι ξεχωριστό. Πολλὲς μᾶς δίνουν *συμβουλὲς πρακτικὲς* γιὰ τὴ ζωὴ : «“Άκουε πολλὰ καὶ λέγε λίγα». —“Άλλες λένε *ἀληθινὲς ἠθικὲς* : «“Ό κλέφτης καὶ ὁ ψεύτης τὸν πρῶτο χρόνο χαίρεται». —“Άλλες κάποτε ἐκφράζουν λαϊκὲς *συνήθειες* καὶ *δοξασίες* : «“Τῆς

καλομοίρας τὸ παιδί τὸ πρῶτο νὰ ᾽ν᾽ κορίτσι».—Πολλές πάλι μιλοῦν ἢ δίνουν *ὀδηγίες γιὰ τὸν καιρὸ*, γιὰ τὶς γεωργικές, τὶς ναυτικὲς ἐργασίες κ.ἄ., γιὰ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς: «Οὔτε ὁ Αὐγουστος χειμῶνας, οὔτε ὁ Μάρτης καλοκαίρι». Ὅλες οἱ παροιμίες αὐτοῦ τοῦ εἴδους ὀνομάζονται συνήθως *γνωμικά*.

Νὰ ἐξηγήσης τ' ἀκόλουθα γνωμικά.

Ἐμπέλι τοῦ χεριοῦ σου, συκιά τοῦ κυροῦ σου κὶ ἐλιά τοῦ παπποῦ σου.

Ἀὔγουστε, καλέ μου μήνα, νὰ ᾽σουν δυὸ φορὲς τὸ χρόνο.

Τὰ πολλὰ λόγια εἶναι φτώχεια.

Κάλλιο νὰ κλάψη τὸ παιδί παρὰ νὰ κλάψη ἢ μάνα

Ἡ ἀρρώστια μπαίνει μὲ τὸ σακὶ καὶ βγαίνει μὲ τὸ βελόνι.

Τὸ θεὸς νὰ κάμης σήμερο γι' αὔριο μὴν τ' ἀφήνης.

Κάλλιο ἀργὰ παρὰ ποτέ.

Ὅποιος βιάζεται σκοντάφτει.

Ἄκουε πολλὰ καὶ λέγε λίγα.

Τὸ ξύλο βγήκε ἀπὸ τὸν παράδεισο.

Ὁ πρῶτος ἐχθρὸς σου εἶναι ὁ ἑαυτός σου.

Πές μου μὲ ποιόνε κάθεται γιὰ νὰ σοῦ πῶ ποιὸς εἶσαι.

Τὸ ἀκριβὸ εἶναι καὶ φτηνό.

Σὲ τάβλα πὸν δὲν ἔστρωσες τὸ χέρι μὴν ἀπλώνης.

Ὁ Θεὸς ἀργεῖ μὰ δὲ λησμονεῖ.

Βλέπεις ἀρνιὰ στὸν οὐρανὸ ; Ἡ ἀέρας ἢ νερὸ.

ΜΑΘΗΜΑ 53.

Νὰ βρῆς πέντε γνωμικά ἀπ' ὅσα σχετίζονται μὲ τὸν καιρὸ καὶ τὶς γεωργικές, ναυτικὲς ἢ ἄλλες ἐργασίες.

ΕΒΔΟΜΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Π Ε Ρ Ι Φ Ρ Α Σ Η

Ἐντὶ νὰ ποῦμε κάτι ἀπλά, μὲ μία λέξη, γιὰ νὰ ἐκφράσωμε μιὰ ἔννοια, μεταχειριζόμεστε κάποτε περισσότερες ἢ ἄντι νὰ ποῦμε ἢ *Ἀθήνα* μποροῦμε νὰ ποῦμε ἢ *πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας*· καὶ ἄντι νὰ ποῦμε ὁ *Ἄι - Νικόλας* μπορεῖ νὰ ποῦμε ὁ *Ἅγιος τῶν θαλασσιῶν*. Τὴν ἐκφραση αὐτὴ *μιᾶς ἀπλῆς ἔννοιας μὲ περισσότερες λέξεις* τὴν ὀνομάζομε *περίφραση*.

Μὲ τὴν περίφραση δὲν ἀλλάζει τὸ νόημα. Ἀκούοντας τὴν περίφραση παῖε ὁ νοῦς μας ἀμέσως στὴ λέξη πὸν τὴν ἀναπληρώνει. Γιὰ νὰ γίνεταὶ ὁμοῦ αὐτὸ πρέπει ἢ περίφραση νὰ εἶναι σωστή, νὰ μὴ λήη κάτι στραβό, πὸν νὰ

μᾶς μπερδεύη. Πρέπει ν' ἀναφέρει ἓνα χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τῆς ἔννοιας, ὥστε νὰ πάη ὁ νοῦς μας ἀμέσως σ' αὐτήν.

Μὲ τὴν περιφραση ἀποφεύγομε κάποτε νὰ ξαναμεταχειριστοῦμε δυὸ φορὲς τὴν ἴδια λέξη· ἔπειτα μπορεῖ νὰ πάρη ὁ λόγος καὶ βαθύτερο νόημα. Ἐν ποῦμε λ.χ. «Τὸ καράβι κινδύνευε καὶ πολλοὶ ἐπιβάτες βοηθοῦσαν τοὺς ναῦτες. Μερικὲς γυναῖκες ἔτρεξαν στὸ εἰκόνισμα τοῦ Ἅι - Νικόλα καὶ παρακαλοῦσαν τὸ θαλασσινὸ ἅγιο νὰ βοηθήσῃ», θυμίζομε μὲ τὴν περιφραση αὐτὴ τὴν ἰδιότητα τοῦ Ἅι - Νικόλα καὶ ἔτσι φαίνεται καλύτερα γιὰτὶ προστρέχαν οἱ γυναῖκες σ' αὐτόν.

ΜΑΘΗΜΑ 54.

Δίνονται οἱ περιφράσεις. Νὰ βρῆς τις λέξεις ποὺ ταιριάζουν στὸ νόημα τους.

Ἐ γέρος τοῦ Μοριᾶ.	Ἡ θεὰ τοῦ κνηγιοῦ.
Ἐ νικητὴς τοῦ Δράμαλη.	Ἐ ἐκδικητὴς τῶν σφαγῶν τῆς Χίου.
Ἐ ἐθνικὸς μας ποιητὴς	Ἐ ὑπερασπιστὴς τῆς Τροίας.
Ἡ πόλη τοῦ Κωσταντινίου.	Τὸ μεγαλύτερο ἑλληνικὸ νησί.
Ἐ νομοθέτης τῆς Σπάρτης.	Ἐ ἐπιστήθιος φίλος τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου.
Ἐ νομοθέτης τῆς Ἀθήνας.	Ἡ πολιούχος τῆς ἀρχαίας Ἀθήνας.
Ἐ νικητὴς τοῦ Μαραθῶνα.	Ἐ πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ.
Ἐ ἥρωας τῶν Θερμοπυλῶν.	Εἶδε τὸ φῶς τῆς μέρας.
Ἐ θεὸς τοῦ φωτός.	Μᾶς ἄφησε γειὰ γιὰ πάντα.
Ἡ θεὰ τῆς ὁμορφιᾶς.	
Ἡ ἀτυκὴ θεὰ.	
Ἐ θεὸς τοῦ πολέμου.	

ΜΑΘΗΜΑ 55.

Νὰ βρῆς τις λέξεις ποὺ ἰσοδυναμοῦν μὲ τις ἀκόλουθες περιφράσεις.

Ἐ γιὸς τῆς Καλογοριᾶς.	Τὸ νησί τῶν Φαιάκων.
Ἐ ὑμνητὴς τῆς δόξας τῶν Ψαρῶν.	Ἐ φίλος τοῦ Ἀχιλλεῆα.
Ἐ δορυφόρος τῆς γῆς.	Ἐ πατέρας τῆς λατρικῆς.
Ἐ νικητὴς τοῦ Γολιάθ.	Τὸ βραβεῖο τῆς ὀλυμπιακῆς νίκης.
Τὸ φυτὸ τῆς Ἀθηνᾶς.	Ἐ νικητὴς τοῦ Γρανικοῦ.
Τὸ σύμβολο τῆς Δήμητρας.	Ἐ προστάτης τῆς Θεσσαλονίκης.

ΜΑΘΗΜΑ 56.

Ν' ἀντικαταστήσης τις ἀκόλουθες λέξεις μὲ μιὰ περιφρασή τους.

Ἐ σκύλος — Τὸ χελιδόνι — Τὸ τζιτζίμι — Ἐ ἥλιος — Ἡ ἄνοιξη — Ἐ Ὀλυμπος — Ἡ Ἀθηνᾶ — Ἐ Ποσειδώνας — Ἐ Ἐρμῆς — Πευθαίνω.

ΜΑΘΗΜΑ 57.

Οἱ λέξεις οἱ τυπωμένες μὲ πλάγια γράμματα εἶναι περιφράσεις. Νὰ τις ἀντικαταστήσῃς κάθε φορὰ μὲ μιὰ ταιριαστὴ λέξη (ἢ δύο).

Σὰ γίνῃ ἢ θάλασσα στεριά καὶ βγοῦν τὰ ψάρια ὄξω.

Θὰ τὸ πιστέψω ὅταν δῶ τ' αὐτί μου.

Συλλογίζομαι πάντα ἐκείνη πὸν μοῦ ἔδωσε τὴ ζωή.

ἜΟ τελευταῖος βασιλεὺς τῆς ἀρχαίας Ἀθήνας πέθανε στὸν πόλεμο.

ἜΟ ἀντίπαλος τοῦ Ἀριστείδη πέθανε στὴν ἐξορία.

Θὰ ξαναέρθῃ τὸ μῆγα πὸν δὲν ἔχει Σάββατο.

ἜΟταν πιάσουν οἱ ζέστες μᾶς θυμοῦνται οἱ τραγουδιστὲς τοῦ καλοκαιριοῦ.

Εἶναι τώρα δέκα χρόνια πὸν κοιμᾶται τὸν ὕπνο τοῦ δικαίου.

ΟΓΔΟΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ι Δ Ι Ω Τ Ι Σ Μ Ο Σ

ἜΥπάρχουν στὴ γλώσσα μας ἐκφράσεις στερεότυπες μὲ ξεχωριστὴ σημασία. ἜΟταν λέμε λ.χ., σὲ κάποιον πὸν μᾶς ρωτᾷ πὼς εἶμαστε, ἔτσι κι ἔτσι, ἢ ὅταν λέμε πὼς κάτι πὸν ἔγινε τὸ καταμεσήμερο, ἔγινε μέρα μεσημέρι, μεταχειριζόμεστε ἐκφράσεις ἰδιαίτερες τῆς γλώσσας μας, πὸν ὀνομάζονται ἰδιωτισμοί. Οἱ ἰδιωτισμοὶ εἶναι συνήθως ἐκφραστικότεροι ἀπὸ τις ἰσοδύναμες συνηθισμένες ἐκφράσεις. Δὲ γράφονται τόσο πολὺ, ἀκούονται ὅμως συχνὰ στὴν ὁμιλία, καὶ ἀποτελοῦν πλοῦτο τῆς γλώσσας μας.

ΜΑΘΗΜΑ 58.

Ν' ἀντικαταστήσῃς στὶς ἀκόλουθες φράσεις τοὺς ἰδιωτισμοὺς, τυπωμένους μὲ πλάγια γράμματα, μὲ τις ἰσοδύναμες ἐκφράσεις.

ἜΑπὸ τις καθημερινὲς βροχὲς πλημμύρισε ὁ κάμπος πέρα γιὰ πέρα.—Χάθηκε μὲ τὸ σεισμὸ κόσμος καὶ κοσμάκης.—Μοῦ τὰ εἶπε ὀρθὰ κοφτά.—Κάθε λίγο καὶ λιγάκι τὸν βλέπαμε.—Εἶχα μῆνες καὶ καιροὺς νὰ τὸν δῶ.—Οἱ βλάχοι ζοῦνε στὰ βουνὰ καὶ στὰ χαμηλώματα χειμῶνα καλοκαίρι.—Γλίστησε ἓνας περαστικὸς σὲ μιὰ φλούδα καὶ ἔπεσε φαριδιὰ πλατιὰ στὴ μέση τοῦ δρόμου.—ἜΑπὸ τότε πὸν μετοικήσαμε στὴν ἄκρη τῆς πόλης μόνο ἀριά καὶ πὸν ἔρχομαι στὴν παλιά μας συνοικία.—Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ μᾶς ἐνοχλῆς κάθε ὥρα καὶ στιγμῇ.—ἜἮταν πολλὰ τὰ ἐμπόδια, μὰ κοντὰ στραβὰ κατορθώσαμε στὸ τέλος νὰ φτάσωμε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

		σελ.
Κεφ. Α'	Παρομοίωση	3
> Β'	Ἀντίθετα	5
> Γ'	Κυριολεξία καὶ μεταφορὰ .	10
> Δ'	Συνώνυμα	16
> Ε'	Ὅρισμός	23
> Ϛ	Παροιμία	28
> Ζ'	Περίφραση	32
> Η'	Ἰδιωτισμός	34

Ἄριθ. πρωτ. 21752

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Διεύθυνσις Διδακτικῶν Βιβλίων

Πρὸς τοὺς κ.κ. Γεν. Ἐπιθ/τάς τῶν Σχολείων Στοιχ. Ἐκπ/σεως, τὸν Γεν. Ἐπιθ. τῶν Ἰδιωτικῶν Σχολείων, τοὺς Δ/ντάς τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν καὶ τῶν Πειραματικῶν Σχολείων τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσ/νίκης, τοὺς Ἐπιθ/τάς τῶν Δημοτ. Σχολείων καὶ Δ/ντάς Δημοσ. καὶ Ἰδιωτ. Δημοτ. Σχολείων.

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὰς κειμένας «περὶ διδακτικῶν βιβλίων κλπ.» διατάξεις καὶ τὰς προτάσεις τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου Ἐκπαι-
δεύσεως, τὰς περιλαμβανομένας εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 3/26-1-49 (ἔδαφ. 6, 7, 10, 12)
πρᾶξιν αὐτοῦ, τὸ περιεχόμενον τῆς ἐποίας ἀποδεχόμεθα, συνιστῶμεν τὸ ὑπὸ τὸν
τίτλον «*Δεξιλογικῆς Ἀσκήσεως Ε' καὶ Σ' δημ.*» βιβλίον τοῦ Μαν. Τριαντα-
φυλλίδη, ἵνα χρησιμώσῃ τοῦτο ὡς βοήθημα διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Ε' καὶ Σ'
τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 14 Μαΐου 1949. Ὁ Ὑπουργὸς Κ. Τσάτσος

Ἄριθ. πρωτ. 8953

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Διεύθυνσις Διδακτικῶν Βιβλίων

Πρὸς τὰς Ἐκπαιδευτικὰς Ἀρχὰς τοῦ Κράτους.

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὰς κειμένας «περὶ διδακτικῶν βιβλίων κλπ.» διατάξεις
καὶ τὴν πρότασιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου Ἐκπαι-
δεύσεως τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 119/18-12-1948 (ἔδαφ. 17) πρᾶξιν αὐτοῦ,
ἣν ἀποδεχόμεθα, συνιστῶμεν τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ὑπὸ τοὺς τίτλους α) «*Δεξιλογικῆς
Ἀσκήσεως, γιὰ τὴ Μέση παιδεία, Βιβλίον τοῦ Μαθητῆ*» καὶ β) «*Δεξιλογικῆς
Ἀσκήσεως, γιὰ τὴ Μέση παιδεία, Βιβλίον τοῦ Δασκάλου*» βιβλίων τοῦ Μανόλη
Τριανταφυλλίδη, τοῦ μὲν πρώτου ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῶν Γυμνασιακῶν τάξεων,
ἰδίᾳ τῶν κατωτέρων, τοῦ δὲ δευτέρου ὑπὸ τῶν διδασκόντων τὴν Ἀρχαίαν καὶ
Νέαν Ἑλληνικὴν εἰς τὰ Γυμνάσια, ὡς καὶ τὴν προμήθειαν τούτου παρὰ τῶν Σχο-
λικῶν Βιβλιοθηκῶν συμφώνως πρὸς τὴν ὡς ἄνω πρᾶξιν τοῦ Κ.Γ.Δ.Σ.Ε., καθ' ἣν
τὸ βιβλίον τοῦτο παρέχει ἀφθονον ὑλικὸν πρὸς καλλιέργειαν τοῦ ὕψους καὶ τῆς
σκέψεως τῶν μαθητῶν καὶ ἐμπέδωσιν τῶν πραγματολογικῶν γνώσεων αὐτῶν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Μαΐου 1949. Ὁ Ὑπουργὸς Κ. Τσάτσος

Ἄριθ. πρωτ. 8953

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Διεύθυνσις Διδακτικῶν Βιβλίων

Πρὸς τὰς Ἐκπαιδευτικὰς Ἀρχὰς τοῦ Κράτους

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὰς κειμένας «περὶ διδακτικῶν βιβλίων κλπ.» διατάξεις
καὶ τὴν πρότασιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου Ἐκπαι-
δεύσεως τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 119/18-12-48 (ἔδαφ. 22) πρᾶξιν
αὐτοῦ, ἣν ἀποδεχόμεθα

συνιστῶμεν τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «*Παροιμιαικῆς Φράσεως ἀπὸ
τῆν Ἱστορία καὶ τῆ Λογοτεχνία*» βιβλίου τοῦ Μανόλη Τριανταφυλλίδη ὑπὸ τῶν
ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν καὶ τῶν μαθητῶν τῶν ἀνωτέρων τάξεων τῶν γυμνα-
σίων καὶ τῶν σπουδαστῶν τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, ὡς καὶ τὴν προμήθειαν
τούτου παρὰ τῶν Σχολικῶν Βιβλιοθηκῶν, συμφώνως πρὸς τὴν ὡς ἄνω πρᾶξιν τοῦ
Κ.Γ.Δ.Σ.Ε., καθ' ἣν τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι συλλογὴ τῶν ὠραιότερων σελίδων τῆς
Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας καὶ διδαγμάτων ἀπὸ τὴν λαϊκὴν παράδοσιν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Μαΐου 1949. Ὁ Ὑπουργὸς Κ. Τσάτσος

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Ἰδρυτὴς καὶ διευθυντὴς : Μαν. Τριανταφυλλίδης

Κεντρικὴ πώληση : Βιβλιοπωλεῖο Ἰ. Δ. Κολλάρου,
ἰδ. Τσώρτσιλ (Σταδίου) 46, Ἀθήνα.

- Α. 1. Μαν. Τριανταφυλλίδη, *Μικρὴ Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ* (περίληψη τῆς μεγάλης τοῦ Ὀργανισμοῦ σχολικῶν βιβλίων), 1949, 4+204 σελ. Δρ. 20.000.
6. Μαν. Τριανταφυλλίδη, *Λεξιλογικὲς ἀσκήσεις* γιὰ τὴν 5ῃ καὶ 6ῃ Δημοτικού. *Βιβλίον τοῦ Δασκάλου* (συμπληρωματικὸ τοῦ μαθητικοῦ, προορίζεται μόνο γιὰ τοὺς ἐκπαιδευτικούς), 1949, 44 σελ. Δρ. 7.000.
7. Μαν. Τριανταφυλλίδη, *Λεξιλογικὲς ἀσκήσεις* γιὰ τὴν 5ῃ καὶ 6ῃ Δημοτικού. *Βιβλίον τοῦ Μαθητῆ* (1947), 2. ἐκδ. 1950, 40 σελ. Δρ. 8.000.
- 7α. *Ἐκδοσὴ εἰδικὴ τοῦ Ἰβίου βιβλίου*, 1951, 40 σελ. Δρ. 8.000.
8. Μαν. Τριανταφυλλίδη, *Λεξιλογικὲς ἀσκήσεις* γιὰ τὴ Μέση παιδεία. *Βιβλίον τοῦ Μαθητῆ*, 1948, 80 σελ. Δρ. 12.000.
9. Μαν. Τριανταφυλλίδη, *Λεξιλογικὲς ἀσκήσεις* γιὰ τὴ Μέση παιδεία. *Βιβλίον τοῦ Δασκάλου* (συμπληρωματικὸ τοῦ μαθητικοῦ), 1948, 4+72 σελ. Το βιβλίον αὐτὸ προορίζεται μόνο γιὰ τοὺς ἐκπαιδευτικούς καὶ πωλεῖται στὸ Βιβλιοπωλεῖο Κολλάρου. Δρ. 9.000.
12. Μαν. Τριανταφυλλίδη, *Παροιμιακὲς φράσεις* ἀπὸ τὴν Ἱστορία καὶ τὴ Λογοτεχνία, μετὰ τὴ συνεργασία Φωτ. Τζωρτζάκη, γιὰ τὶς ἀνώτερες τάξεις τῆς Μέσης. *Βιβλίον τοῦ Δασκάλου* (περιέχει καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Μαθητῆ), 1947, 104 σελ. Δρ. 15.000.
13. Μαν. Τριανταφυλλίδη, *Παροιμιακὲς φράσεις* ἀπὸ τὴν Ἱστορία καὶ τὴ Λογοτεχνία, μετὰ τὴ συνεργασία Φωτ. Τζωρτζάκη, γιὰ τὶς ἀνώτερες τάξεις τῆς Μέσης. *Βιβλίον τοῦ Μαθητῆ*, 1947, 88 σελ. Δρ. 10.000.
15. *Ἡ γλῶσσα μου. Κείμενα, γραμματικὴ, ἀσκήσεις*, γιὰ τὴν 5ῃ καὶ 6ῃ Δημοτικού. Ἐτοιμάζεται.
25. Μαν. Τριανταφυλλίδη, *Λεξιλογικὲς ἀσκήσεις. Βιβλίον τοῦ Μαθητῆ*. Ἐκδοσὴ γιὰ ξενογλώσσους, 36 σελ. Δρ. 8.000. (Ὁμοίον μετὰ τὸν ἀρ. 7 ἀλλὰ ἐπιτομώτερον καὶ πιὸ εὐκόλως).
- Β. 1. Φωτεινὴς Τζωρτζάκη, *Ἀνδρέας Καρκαβίτσας*. Ἐκλογὴ ἀπὸ τὸ ἔργο του εἰσαγωγὴ, σχόλια. Γιὰ τὴ Μέση παιδεία, 1950, 112 σελ. Δρ. 12.500.
- Οἱ ἀναγραφόμενες τιμὲς εἶναι προσωρινές. Τὰ βιβλία Α.1, 8, 12, 13, Β.1, χαρτόδετα, ἐπιβαρύνονται μετὰ 2ρ. 6.000 ἀκόμη, χωρὶς ἔκπτωση στὴν τιμὴ τοῦ δεσμάτος.—Γιὰ τὰ ταχυδρομικὰ ἐπιβαρύνεται ἡ τιμὴ μετὰ 10% ἐπιπλέον.
- Τὰ βιβλία τῆς «Νεοελληνικῆς Βιβλιοθήκης» ἀνήκουν μετὰ τὸ περιεχόμενό τους σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς ἀκόλουθες σειρὰς :
- Σειρὰ Α.—*Γλῶσσα* : Μικρὴ Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ καὶ Συναχτικὸ, Λεξικά (Ὄρθογραφικὸ, Ἑτυμολογικὸ, Νεοελληνικὸ), Λεξιλογικὲς καὶ Γραμματικὲς Ἀσκήσεις, Συνθέσεις καὶ Ὑφορ, Παροιμιακὲς φράσεις, Μέθοδος νεοελληνικῆ καὶ Ἀσκήσεις Λεξιλογικὲς καὶ ἄλλες γιὰ ξενογλώσσους κ.ἄ.
- Σειρὰ Β.—*Κείμενα* : Σχολιασμένους ἐκδόσεις Νεοελλήνων συγγραφέων, Νεοελληνικὰ ἀναγνώσματα γιὰ τὴν ἐξωκρατικὴ νεοελληνικὴ παιδεία, Μεταφράσεις ἀρχαίων κλασικῶν μετὰ εἰσαγωγῆς.
- Σειρὰ Γ.—*Περιεχόμενα* : Στοιχεῖα Νεοελληνικῆς Λογογραφίας, Νεοελληνικὴ Γραμματολογία, Στοιχεῖα Νεοελληνικῆς Μετρικῆς καὶ Ποιητικῆς, Στοιχεῖα Νεοελληνικῆς Μουσικῆς, Νεοελληνικὴ Ἱστορία, Νεοελληνικὴ φιλολογία.
- Σειρὰ Δ.—*Διδαχτικὴ* : Διδαχτικὴ τοῦ Νεοελληνικοῦ μαθήματος, Νεοελληνικὰ κείμενα μετὰ σχόλια καὶ μετὰ δεξιωματικὲς ἀναλύσεις, Ὁδηγὸς γιὰ Ἐκθέσεις.
- Τὰ προβλεπόμενα βιβλία θὰ βλέπουν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἀνάλογα μετὰ τὰ οικονομικὰ μέσα πού θὰ υπάρξουν ὅταν νιώσῃ ἡ κοινωρία τὴ σημασίαν τοῦ ἔργου.